

10-ik szám 1883. BUDAPEST, MÁRCZIUS 11. XXX. évfolyam.

Alulírott vételre ajánlja a magyar általános takarékpénztár részvénytársaság részvényeit.

Befizetett tőke egy millió forint, elosztva 10.000 darab 100 forintos részvényre.

Ezen összegben kívül az alapítók szervezési költségekre, valamint tartaléktőke létesítésére az intézetnek részvényenkint 5 frtot vagyis összesen 50.000 forintot adtak át.

A magyarországi takarékpénztárak rendkívüli fejlődése s virágzása — átlagos nyeresiményük 18 1/2% volt; — biztositja ezen társaságnak jövedelmezőségét is, melynek részvényei nemcsak biztos tőkebefektetésül, de tekintettel a juttányos árfolyamokra s azon magas árra, melylyel a legtöbb takarékpénztárak bírnak, speculatióra is ajánlhatók.

Ezen részvények árfolyamában az 1882. évi osztalék befoglaltatik s alulírottak azokat pontosan napi árfolyam szerint adják s azokra előleget is nyújtanak.

Magyar leszámítoló és pénzváltó bank.

1883. márcz. 75. sz. 1883. márcz.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Visszaemlékezések. (I.) — Pulszky Ferenczről. A rumánok és igényeik. — s. Az arany legenda. (III.) Longfellow W. után, angolból. — Jánosi Gusztávtól.

Kossuth emlékiratairól. (II.) Vámbéry műve a magyarok eredetéről. (II.) — Marczali Henrikől.

Közigazgatási szemle. A paraszt helyzete Olaszországban. — A földbirtok átruházásának rendszeréről. — Az amerikai verseny és a magyar mezőgazdaság. — Az északamerikai köztársaság pénzügye. — A történelmi társulat ipartörténeti vállalata. — s. —

Nyílt-levél a szerkesztőhöz. — Trefort Ágostontól. Értesítő: Wirth M.: Geschichte der Handelskrisen. Nagy Ernő. — Néhány észrevétel Marczali Henriknek a magyarok eredetéről című könyvimertetésére. Hunfalvy Pál. — Megjegyzések gr. Széchen Antal megjegyzéseire. Pompéry János.

A BUDAPESTI SZEMLE, mely eddig évenként hatszor jelent meg 80—90 ivnyi tartalommal, 1881 január 1-től kezdve havi szemlévé változott át, s megjelen évenként tizenkétszer 120 ivnyi tartalommal, az eddigi előfizetési ár mellett.

A Budapesti Szemle tájékoztató igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szak-tudomány és a művelt közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett lehető széles tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva.

Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Az előfizetési pénzek az alulírt társulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvnyomásokhoz, a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN-TÁRSULAT,

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

Az általános közkezdelttségben részvétel

mohai ÁGNES forrás

hazánk egyik legszénsavdúsabb

SAVANYUVIZE

kitűnő szolgálatot tesz főleg az emésztési zavaroknál s a gyomornak az idegrendszer bántalmán alapuló bajában. Általában a víz mindazon köröknél kiváló figyelmet érdemel, melyeken a szervi élet támogatása s az idegrendszer működésének fölfokozása kívánatos.

Borral használva már is kiterjedt kedvezésnek örvend.

Forrásleírások kívánatra ingyen szolgáltatnak.

Friss töltésben mindenkor kapható

ÉDESKUTY L.

m. k. udv. szállítónál, Budapest, Erzsébet-tér 7.

Ugyazint minden gyógyszerárban, fűszerkereskedésben és vendéglőben.

A nyújtható karszék,

szabadkozva Ausztria-Magyarország és Németországban, unica ma a kényelemnek,

Csak tetszés szerint kell nyújtózkodni, s a szék magától hajlik a test után, anélkül, hogy erre valami mozgás kellene. Ezen, eddig utol nem ért székeket fából vagy vasból készítik

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárban is kapható:

A BÜNTETTEK, VÉTSÉGEK ÉS KIHÁGASOK.

A MAGYAR BÜNTETŐTÖRVÉNYKÖNYVEK (1878; V. ÉS 1878: XL. TÖRVÉNYCZIKKEI) SZERINT.

ISKOLAI HASZNÁLATRA.

ÖSSZEÁLLITÁ

Dr. WERNER REZSO.

Ara füzve 1 forint 80 krajczár o. é.

MÜLLER J. L.

ILLATSZER- ÉS PIPERE-SZAPPAN-GYÁROS

VII. ker., Rottenbilller-utca 36. szám a., saját ház. BUDAPEST, IV. Koronaherceg-utca 2. sz., a „Virágkirálynéhoz“

Ajánlom saját gyártmányú illatszeremet és pipere-szappanaimat, úgy nagyban eladásra, mint a t. fogyasztó közönségnek posta útjáni rendelésre. — Az általam készített:

MÜLLER J. L.-féle POMPADOUR CREME.

Ezen szer, melylyel a híres Pompadour asszony csodaszépségét kezo agkoráig főnn tudta tartani, anélkül, hogy az egészségnél ártott volna, általam eredeti tisztaságú és illatú nemek Kínadott bizonyítvány szerint, a segítség állítatik elő, s azt a tisztelt hölgyvilágnak a finom szappan fogalmának és minden ahoz kötött követel-leghathatósan ajánlhatom. Egy téglolyél 1 frt 60 kr.

„IXIA LYS“ a legfinomabb és legkedveltebb

illatszer, mely illatának kellemessége és tartóssága által tűnik ki; áronja 1 frt 1.50 és 3.

„EAU DE COLOGNE“

SAJÁT GYÁRTMÁNYOM. — Kiténő szer fej- és fogfájás ellen, nemcsak a fejet és szemeket erőssít, hanem a bőrt is pulisítgat és üdöséget kölcsönöz, az arcz gyönyöses és a szemek jó megvilágításnak, ha ezen szerrel közönséges vízzel vegyítve a szemet mosnak, vagy egy vele megnedvesített ruhacsával borogatják. Kis üveg 40 kr. nagy üveg 80 kr. — Továbbá a következő kitűnőbb illatszer-ek: Fleurs d'Orang, Opopanax, Esada, Tuba-róza, Fehér-róza, Moha-róza, Chypre, Fleurs de Mai, Heliotrope, Jacinthe, Jokey-Club, Jassmin, Marachale, Mille fleurs, Muse, Newmown Hay (széna), Patchouly, Spring flowers, Ylang-Ylang, Violette de parme; áronja 1 frt 1.50 és 2.50.

Salicil szájviz és fogpor. Kiváló hatással

hír a beteg fog-hus meggyógyulására s a fogakról az idegen alkatrészeket eltávolítja. Egy üveg szájviz 80 kr. kis üveggel 50 kr., egy doboz fogpor 80 kr.

BRILLANTINE folyadék lágyasú kenőcs, mely

a szakál és bajusz valamint a haj fenét és lágyaságát előidéz, s a kihullást és törékenységtől is megóvja. — Egy kis üveggel 70 kr., nagy üveggel 1 frt.

Minden itt fel nem említett pipere- és illatszer, valamint mindennemű pipere-eszköz nálam nagy választékban kapható. — Postai megrendelések utánvétellel pontosan teljesítetek.

Arjegyzéket kívánatra bérmentve küldök.

Minden cikk ezen bejegyzett védjeggyel van ellátva, s valódiságát az bizonyítja.

Fentebbi gyártmányok részben az alábbi jegyzett cérlusítóknál kaphatók:

- Arad: Tótes F. és társa a „fekete kutyá-hoz, és Rozsnyai Matyas, Elias Armin. Bonyhád: Kramolini József. Bányfő-Menyhad: Fáy Vilmos. Budapest: Borsosmány: Fáy Lajos. Békés-Csaba: Varsányi Béla, Radics Elek. Brassó: Stenmer Frigyes. Csigléd: Perassy Sándor. Debreczen: Mihályovics István, Güttel Nándor, dr. Rothschnek Emil. Déva: Lengyel G. győztes. Eger: Buzat Lajos, Köllner Lőrincz. Eperjes: Schmidt Károly. Esztergom: Miller F. és társa. Gyöngyös: Vozári Tamás, Barnch József. Győr: Horváth Ignác. Hódmező: Spitzlák József. Kármán: Kármán. Kassa: Hegedüs Lajos, Mészáros Gusztáv, Jermay Károly, Quirfeld K. Kaposvár: Keresztény Tibor, Augustin Ágoston, Lajpczig Gyula, Babochai K. Kalocsa: Horváth Károly. Karczag: Szódi S. Keoskemét: Molnár János, Katona Zs. gy. Kolozsvár: Csapó Sándor, Wolf J., Biró J. Komárom: Kirchner Mihály. Léva: Bolesmann Ede. Losoncz: Plichta Lajos. Lugos: Veres Lajos győztes. Mátészalka: Váscsényi: Binder Károly. Miskolcz: Grünwald Ede. Mező-Túr: Borbás István, Spett Dezso. Nagy-Atád: Pfisterer Károly. Nagy-Bocskereg: Mencer Lipót. Nagy-Kanizsa: Buchardt J. H., Sommer J. Nagy-Károly: Füleki Pál. Nagy-Kisküna: Brettner Ernő. Nagyvárad: Unterkirchner Ferencz, Huzella M., Schön Miksa, Molnár Lajos. Nagybánya: Harascsk József és fia. Nagy-Eőcs: Nandrágy G. Nyiregyháza: Korányi Imre, Szopók Alfr. Oradea: Spring Ignác. Oradea: Freyer Ignác.

RAYNAL KÖZMUNKÁÜGYI MINISZTER.

BRUN TENGHERSZÉKÜGYI MINISZTER.

JULES FERRY MINISZTERELNÖK.

THIARD PÉNZÜGYMINISZTER.

FRUILLÉE ISZASZÜGYI MINISZTER.

MÉLINE FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTER.

CHALLAMEL-LACOUR KÜLÜGYMINISZTER.

WALDECK-ROUSSEAU BELÜGYMINISZTER.

THIARDIN TÁBOROK HADÜGYMINISZTER.

HÉNRISSON KERESKEDELMI MINISZTER.

AZ ÚJ FRANCZIA MINISZTEREK.

AZ UJ FRANCZIA MINISZTEREK.

Az, hogy alig melegegdetett meg egy-egy miniszterium a helyén s már is távoznia kellett, valóságos anarkhikus állapotokat teremtett Franciaországban, melyeknek nem csak a köztársasági államforma tekintélye, hanem maga az ország anyagi jóléte adta meg az árát. Az ipar, a kereskedés számos ága pangani kezdett, sok iparczikk kivitele, mely Franciaországnak milliárdokat hajtott, felényire csökkent alá s épen a vagyonsabb osztályok, melyek az adót előbb meg játszva fizették, panaszkodni kezdtek a terhek nagy súlya miatt. Nagykereskedők, gyárosok, nagyiparosok küldöttsége jelent meg a köztársaság elnökénél, «erős kormány» követelvé, olyat, mely az állandóság bélyegét viselje magán, s megállapított viszonyokat létesítsen.

Ezt azonban könnyebb követelni, mint teljesíteni. Mert Franciaországban is megvan az a viszás állapot, a mi Németországban, hogy a törvényhozásban töredékekre szakadtak a pártok s egyik sincs abban a helyzetben, hogy abszolút többségben lenne a többivel szemben, kettőnek-háromnak kell összefogni, hogy mégis valamiképp majoritásként legyen, a mi nem történetik másként, mint kölcsönös engedmények árán s az egyöntetűség rovására, mely bizony nem mondható a szükséges «erős» biztos talánjának.

De hát a politikában nem az óhajtott, hanem a létező tényezőkkel kell számolni s Grévy elnöknek nem maradt más választása, mint az általa kegyelt Freycinetnek a kombinációból kihagyásával, oly férfiakból alakítani meg a kormányt, kik vele szemben nagyobb-kisebb mérvű opposzióban állottak, de a legtekintélyesebb frakcióknak levén előkelő tagjai, mégis azzal a reményvel bíztattak, hogy e frakciók koalíciójából kamarai többség s ebből a mindenképp fölélt szükséges erős kormány válhatik.

Igy alakult meg az új miniszterium, melyet Gambetta egykori pártja, az «Union republicain» támogatni s az «Union democratique» egyelőre, újabb válságok elkerülése kedvéért, legalább tűrni fog, de mely ellen az intranzigens republikánus és a monarchikus pártok erős támadásokat intézendnek, mi alatt a bal-közép, a radikális és a szélső bal párt fontartja vele szemben eljárása szabadságát.

Ebből láthatni, hogy az új miniszteriumnak nehéz helyzete lesz s csak ügyes balanszrozással lehet képes maga alatt megtartani azt a szilárd talajt, melyről keresztül viheti, a mire vállalkozott.

Az új kabinet elnöke Jules Ferry, egyuttal közoktatásügyi miniszter s a szépművészetek minisztere. Neve 1868-ban lett ismeretesebbé, a midőn a «Temps» című lapban hatalmas támadásokat intézett Haussmann akkori párisi polgármester községi gazdálkodása ellen. 1869-ben Páris egyik kerülete képviselőjének választotta, s Szedan után ő is tagja lett a nemzeti védelem kormányának, majd Páris polgármestere az ostromzár alatt, aztán ismét képviselő a nemzetgyűlésben, a Seine-kerület prefektje, athéni követ, 1876-ban ismét képviselő, majd közoktatásügyi miniszter a Grévy elnöksége alatt alakult első miniszteriumban.

Jules Ferry határozottan a legjelentősebb egyéniség az új miniszteriumban. Komoly, erélyes, határozott ember, de kissé érdes s inkább ellen-, mintsem rokonszenves. Mint szónok nem rendelkezik azzal a hatalmas lendülettel, melylyel Gambetta annyiszor ragadta magával a parlamentet és nemzetét; amaz egyéni szeretetreméltóság is hiányzik nála, mely

Freycinet-t oly népszerűvé tette: de akarat- és tetterő dolgában egyiknek sem áll mögötte, sőt ez utóbbinak batározottan előtte áll. Bátor-ságának és hidegvérűségének fényes tanujelét adá a párisi kommun-zavargások kitörésekor, mikor a föllázadt tömeg a városházát ostrom alá véve, s már az ajtókat fessegette, hogy hatalmába ejtse a kormány tagjait, midőn Ferry egy csak általa ismert földalatti rejtek-uton kimenve, összeszedé a nemzetőri zászlóaljokat s azokkal megmenté szorongatott kollegáit. Mint közoktatásügyi miniszter szintén rendületlen határozottságu embernek bizonyult. A szenátus ugyanis elvété a kormány ama javaslatát, mely a vallási jellegű egyesületek fölözlatását és kiűzését követelé. Ferry ekkor a fennálló törvények alapján vállalta magára ennek kivételét s tudjuk, mily rideg szigorúsággal hajtá végre. A zárdák, papí vezetés alatt levő iskolák, templomok erőszakos feltörésével vezetett kulturharcz nem volt ugyan valami politikus dolog s nem keveset ártott a köztársaságnak, — de mutatja, hogy a jelenlegi miniszterelnök mennyire nem fél az odiumtól s mily törhetetlen következetességgel hajtja végre, a mit egyszer szükségesnek ítél.

Ma már az állam és egyház közti kérdés meghaladott álláspontnak tekinthető, melyből a kormányra nem igen származhatnak többé kellemetlenségek, s Ferry, a ki kitűnő közoktatásügyi miniszternek bizonyult s e téren oly eredményeket ért el, melyeket minden nagyítás nélkül mondhatni rendkívülieknek, valószínűleg mint a kormány feje is olyan lesz, a ki magaslátán áll földatának s biztosítani lesz képes a köztársaságot akár az anarkhisták, akár a monarchisták részéről támadható merényletek ellen.

Erre mutat az is, hogy Ferry oly férfiakból igyekezett összeállítani kabinetjét, kiktől a kormányzati végrehajtó hatalomnak szigorú kezelése várható. Inkább szemet hunyt az illetőknek egyik-másik emberi gyarlóságára, ha látta, hogy máskülönbben határozott, bátor támogatót nyer benne.

Igy például Challemel-Lacour kiváló tehetőség és szilárd jellem, de rendkívül mogorva, kholerikus egyéniség, ki souverain megvetéssel viseltetik a társadalom és a társadalmi bevett szokások iránt is. Épen e miatt, noha Anglia céljairól az egyiptomi kérdés tárgyában sokkal több éles látást tanusított, mint Gambetta, — csak két hónapig maradhadt a köztársaság nagykövete Londonban, — távoznia kellett, mert az ottani előkelő társaság előtt lehetetlenné tette magát. Ferryt mindez nem akadályozá abban, hogy öt kabinetjének épen a külügyi tárca számára nyerve meg, melynek pedig a külvárokkal legtöbb érintkezése van s azok mindig igen kényesek szoktak lenni abban, hogy ki az, a kivel érintkezniök kellend. De Ferry az új külügyminiszter e fogvatkozásával is politikai célzt ért el; így akarván kimutatni, hogy a belügyek rendezésére, a köztársaság biztosítására és szilárdítására, a jólétt emelésére kívánja fordítani főerejét s nem helyezi akciója súlypontját a külpolitikára, sőt szereti, ha a külhatalmakkal való érintkezés egyelőre nem lesz föltélel.

Challemel-Lacour külügyminiszter különben már öreg ember: 1827-ben született Aranchesban. Jeles tudós és kitűnő egyetemi tanár. A bölcsészetnek volt előadója Pauban, majd Limogesban egész 1851-ig, midőn az államesiny következtében, mint bűző republikánusnak menekülnie kellett. Svájcban tartózkodott egész 1859-ig, a mikor visszatérve, több politikai hírlapnak és tudományos folyóiratnak lón munkatársa. 1870. szeptember 4-ike után Lyonba küldetett, mint a Rhône-department prefektje. Mint ilyen, különösen fanatizmusa s az által tüntette ki magát, hogy politikai ellenfeleivel szemben

erőszakosan járt el. Egy távirati utatásása, melyet egyik alpréftjének adott, midőn ez a felől tudakozódott, hogy bizonyos kellemetlen embe- rekkel mit csináljon, — híressé vált: «lövésse föbe ezeket az embereket». Egyszer kormányzati czélokra szüksége volt helyiségekre, s ő minden gondolkodás nélkül kikergette zárdájukból a szerzeteseket, elfoglalta kolostorukat, a mi egy hosszadalmas, s minden forumon rosszul végződő pert vont maga után. 1872-ben képviselővé, 1876-ban ugyanazon választókerület részéről szenátorrá választatá. A nagy miniszterium Londonba küldte nagyköveteit, de mint érintők, nem soká maradt ott. Challemel-Lacour — írja róla egy párisi levelező — műveltsége kiváló és alapos, irányja finom, gondolkodása mély, s maga hatalmas szónok: de mind e tulajdonait megbénítja bizonyos fanatikus merevsége. A hosszú száműzetés, s annak a nyomozott érzete, hogy anyyi éven át nem foglalta el az őt megillető helyet, elkeserítőleg hatott kedélyére, s bizonyos érdességek, sőt zordonságok lettek jelleme alapjává. Ő példás hazafi, s Franciaországot úgy vezeti, mint a hogy vezették a nagy forradalom jakobinusai, áthatatlan hazájuk nagyságának érzetétől, abban a meggyőződésben, hogy Franciaország hivatott, jogosított egész Európának parancsolni és törvényeket szabni. Mint külügyminiszter, kevesebb elkeseredett gyűlölettel a németek ellen, — s ez érzelmének gyakran adott korlátolt kifejezést, — s több önbírálattal rajongó hazaszeretetében, kitűnően állaná meg helyét.»

Hogy mennyire túltette magát Ferry miniszterelnök kabinetje összeállításában a szerrinte kisebbszerű kételyeken, még inkább mutatja az, hogy Thibaudin tábornokot szemelte ki maga mellé hadügyminiszterré. Ez 1843-ban került ki a saint-cyr-i katonai akadémiából s a német-francia háború kitörésekor még csak alezredes volt. Ő vele történt az, hogy elfogatván, a németek Mainzba vitték a többi hadi foglyokkal, kiket eleinte őriztettek ugyan, később azonban a tiszteknek, — előbb szavukat vevén, hogy meg nem szöknék s Németország ellen e háboruban többé nem harcolnak, — szabad járáskelést engedtek. Thibaudin megszökött s ujra harezolt a németek ellen, — a mit ezek most, midőn ily magas állásra jutott, nem is mulasztottak el szemére vetni és nyilvánosságra hozni. Persze, ez eset még a francziáknál is visszatetszéssel találkozott; — de Ferry nem sokat törődött vele, kivézte őt hadügyminiszterré, föltalálván benne a más, talán jobb, tehetségesebb s rovatlan előéletű katonánál hiába keresett ama tulajdonokat, melyek a hadseregnek a köztársaságra veszedelmes elemektől való megtisztítására szükségesek. — Thibaudin 1871-ben lett ezredes, 1877-ben dandár- és 1882-ben hadosztály-parancsnok, miután két évet a hadügyminiszteriumban töltött, mint a gyalogság direktora.

Ferry kabinetjének többi tagjai, mint érintők, a köztársasági mérsékeltébb pártok parlamenti frakcióiból léptek a kormányba.

Waldeck-Rousseau a belügyminiszter. 1846-ban született s így még aránylag igen fiatal ember. Az előtt ügyvéd volt s 1879-ben lón először képviselővé. Tulajdonképen gróf, s egyenesen tőda egy Waldeck-Pyrmont német fejedelelem ifjabb fiának, ki a mult században Franciaországba vándorolt ki. A Rousseau név nagyanyjáról maradt rá, a grófi címet nem használta soha, mert azt gondolta, hogy ez demokráciájában gátul szolgálhatna. — Már a Gambetta miniszteriumának is tagja volt. Pártja nagy reményekkel tekint reá. Őt tartják a jövőd praedestinált államférfiának s az egyetlen francziának, a ki méltó reá, hogy egykor Gambetta egész örökségét átvegye. Az bizonyos, hogy kemény embernek ígérkezik. Midőn Gambetta alatt miniszter lett, — körözvényt bocsátott ki, melyben kijelenté, hogy mind azok a hivatalnokok, vagy jelöltek, a kik valamely képviselő vagy szenátor által ajánlatják magokat, — nem fognak tekintete vétetni. Így akarta egyszerre nyakát szegni a valódi tehetőség rovására üzött protekciószkodásnak; azonban azt

érte el vele, hogy a parlamenti pártfogó urak felbőszültek ellene s szintén közremunkáltak a Gambetta-kormány megbuktatásában.

Martin-Feuille, az igazságügyminiszter, ügyvéd volt Rennesben, később ugyan e város képviselője. Jelenleg 52 éves. 1879-ben belügyi, majd igazságügyi államtitkár s Gambetta pártjának egyik jelentékeny tagja volt.

Tirard pénzügyminiszter 1827-ben született, 1871-ben lett képviselő. A kommun kormány tagjává választotta, de ő csak azért ment el a párisi városházára, hogy ott a központi bizottság üzemei ellen tiltakozzék. 1876-ban Páris választotta képviselőjének. 1879-ben a földmívelés, a most megbukott Fallières-miniszteriumban pedig szintén a pénzügyek minisztere volt. Ő tehát az egyetlen, a ki az előbbi kormány tagjai közül megtartotta tisztségét.

Raynal, a közmunkák minisztere, Gambetta pártjának, az Union republicainnak elnöke volt, s tagja a Gambetta-kabinetnek. Pereirenek rokona s a régi bordeauxi zsidó-hitközséghez tartozik. Előbb mustrákkal utazó ügynök volt, majd borkereskedő. Gambetta vezette be a politikába, a melyben éles, biztos eszével csakhamar otthon találta magát.

Brun tengerészügyi miniszter jelenleg 62 éves. 1838-ban a polytechnikum szorgalmas növendéke volt, s onnan lépett 1840-ban a tengerészeti műszaki osztályába. 1871-ben a hajóépítéssel igazgatója lett s az maradt egész addig, míg nem képviselőnek választatott. A törvényhozásban a balközépen foglalt helyet. 1876-ban szenátor lett.

Herisson kereskedelmi miniszter a megelőző kabinetnek is tagja volt, mint a közmunkák minisztere. 1831-ben született. Ügyésze volt az államtanácsnak, majd a semmitűzőknek. 1876-ban lett képviselő s mint ilyen az «Union republicain»-hez tartozott.

Méline földművelésügyi miniszter 1838-ban született s ügyvéd volt. Páris ostroma alatt a kommun tagjává választatott, de a választást el nem fogadá. 1872-től fogva képviselő s a köztársasági balközép tagja.

Ime ezek az u. n. «erős miniszterium» tagjai.

PROLOG

A SÁTORALJAUJHELYI SZÍNHÁZ MEGNYITÁSÁRA.

Zendüljetek meg, sátoralmi berkek!
Bérezek, tetők, visszhangra keljetek!
Borággal koszoruzva, nosza, jertek,
Hajtsátok itt meg, ti is, fejetek!
A rónságnak is nyíljék meg ajka,
Zsibbadt szívét hevület hassa át;
Köszöntse, üdvözölje minden itt ma
E szent helyet, a Múzsák csarnokát!

Ülj ünnepet, Sátorhalom vidéke,
Rád hinti fényét vissza ez a hely, —
S hogy áll ma már, zendüljön hála érte,
S teljek szinig az áldozó kehely!
Az égi szellemeknek lesz e sátra,
Őt nézz körül, már szárnyuk itt repes;
Aranyboroddal szállj eléjük hát ma,
S üdvözlétrek szivesen siess!

Itt jön Trajánia, e büszke fenség,
Szeme nyilalló, mint villám tüze;
Arczán a vészfelleg, baljós sötétség,
Tenger viharja, melyet rá üze.
Mert tenger a szív, mely é s mérhetetlen,
Hulláma, habja: érzés, szenvedély;
Ég és pokol közt hány-vet ez szünetlen,
Az ringat édes álmok emlején.

Ó! ember, ember, nézz e fényalakra,
S tanuld ismerni benne végzeted!
Esmék vívása, örök éltű harcza,
Egyest hogy eltipor, mint porszemet!
Hogy omlik össze bármi földi nagyság,
In gva, mint földrengett torony;
S ki azt hívé, előtte nincs magasság,
Hogy hull le, mint villámütött orom!

A meteorok sorsa is hasonló,
A fény miatt kell, nézd, lehullnia!
Akár csak Brutus, a kardjába omló,
Vagy annyi szűz közt, egy Ofélia.

Váltsága nincs a túlzó földi vágnak,
Mentsége nincs, kit égi láng üzött,
Ha bármikép e rengeteg világnak
Rendjével egyszer összeütközött.

De csend, ne sirjatok! A tiszta szellem,
Bár tüzből égve, diadalt talál;
Nagynak, dicsőnek ezéja véghetetlen,
S mint bünhődés sem minden a — halál.
Nem ott a vég, a hol zokogva reszketsz,
De ott, hol istenkéz sebedbe nyul;
Kegy és Igazság végzetedbe' részt vesz,
S győgyit, jutalmaz, láthatatlanul.

De nézd Komédiát, ha félsz a könyvtől;
Tekintsd meg, itt kopog be szelleme!
S ha majd bekukann, esőrgő süvegétől
Kél vig kacaj, csendül a taps-zene.
Bóh az ember! látva törpéséget,
Fonák ruhában nézve önmagát,
Mánsnak hiszi, s nem várva ki a véget,
Félnék bocsátja mindjárt kacaját.

De jól van így, mert hát «öl a neveltség»,
S ki mást nevet, más őt: a sors közös.
Füles észre bízské, nagy tehetőség!
Pohos hódít, egyébre csókonyos.
Egyiknek ez, másiknak az bibéje;
Ne véd azért, ha nem vagy Harpagon,
Téged nem érhet semmi guynak éle,
Az is nevet Tartiffon s Dandinon!

A más rovásán könnyű ám nevetni,
Csak az önismeret kissé nehéz;
Komédia majd latba fogja vetni,
Ki vagy? mi vagy? s hogy voltaképp mit érsz?
Mi félszég és gyarló van benned, ember,
Mi szellemednél kisebb tehet,
Fonák ruhádhat hogy t'okkba' vead el,
Az itt a czél, s ki így tesz, jól nevet.

Haha! de csend aegint! Piheoni vágyom,
Már sérti lelke a sok izgalom.
Küzdés, zsvaj, harc s annyi tarka álom,
Távozzatok! s jőj, enyhe nyugalom!
Leülve csendben együtt kedvesemmel,
Édes gyönyörre szomjazik szívem;
Ó! Múza, add meg ezt! gondom ma vedd el,
Üdüljön is, ki fáradozt híven.

Ah! itt jön ő is, kit epedve kértem,
A Dalmácsetet égi anygala;
Zsonogva, mint a méh, repil felettem,
Szárnyán a mér, szerelmeink dala.
Nyiló virágok búvós esengetyűit
Most hagyta el a völgyi berkeken,
Azt vélték, a rózsák lelke cseng itt,
Ha csarnokunkban ő is megjelen.

Ó! szép a dal! ha nyári hajnalonként
A fülmilek zenéjét hallgatom,
Ez édes árban uszva lelkeim, önkényt
Száll messze tőlem bármi bánatom.
S mig fű, moh zissen és fa lombja suttog,
Csermely esőrgő, zeng-bűg a bércz, liget, —
A fülmilek dalában minde' csattog, —
Egész valómat összhang tölti meg.

A lég, min a dal átrez, balzsam ártját
Önti szivedbe, hogy vidálj, repess,
S hogy, hol az üdv nemes gyönyörbe' vár rád,
Üdülni vágyva, oly helyet keress.
Légy üdvöz, ó! hát, dainak enyhe sátra,
Légy üdvöz itt, Sátorhegyünk tőven;
Csendüljön a dal és ragadjá lángra
Népünket, im, e Város ünnepén!

Légy üdvöz, erdők, völgyek fülmiléje,
Ki Múza szárnyán már a dalt hozod,
Hogy a magyar szív búhajos zenéje
Avassa fel ma itt e csarnokot.
Magyar művészet helye ez s dalodban
Rónánk, hegyünk érzése visszaeseng,
S e hont szeretni újabb lángra lobban
Szívünk, ha dalt szeret s dalért eseng.

Hevitsd, hevitsd e lángot ó! közöttünk,
Midőn e csarnok szinterén kilépsz,
Örök jegyül, — mint nap ragyog fölöttünk, —
Hogy itt becsült lesz a magyar művész.

Mert fegyvereknek nincs hatalma többé,
Nagygyrá, dicsővé, csak szellem tehet;
Ó! szép hazám, légy ezzel is dicsőbbé,
E csarnokot, im, átadjuk Neked!

FEJES ISTVÁN.

BABET.

Elbeszélés.

Irta BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

Nettikém, ti igen nagyra vagytok a jégpályáttokkal odafenn. De ha ez nem áll egyébből, mint a városligeti kis fókocsalóból ott a bimbóház körül, akkor csak hallgassatok vele. Mi nálunk a káesa se menne olyan jégre keresolyáznai, nemhogy lelkes állat. Látnátok ezt az ezer hold területű velencei tükört, itt a mi városunk alatt, melynek messzi tulsó partjain a szelmalmok forgó vitorláit az áldozó nap sugaraiba kapkodnak, mintha tartóztatni akarnák, hogy várja be, nézze meg és vigye hírül a föld tulsó lakóinak, hogyan száll a jégre a szegény Kostolenszky Barbara, Stein ur karjain. — Stein ur karjain: ez megmagyarázza azt is, miért Barbara, és miért nem Babet többé.

A napsugarak egyenesen a partnak iramlanak. Tudniillik a parton, — igen a parti göröngyre terített nagy kendőn ül a nevezett kisasszony; közvetlenül mellette ül a mosónőjének hidegvette leánya, a Juczi. — Juczi egy késpengét kerített valahol a mi konyhánkon; azt beékelte egy forgácsdarabba, mely a mi szemetünkről került; a forgácsot egy kéczmadzaggal felkötö a meztelen lábára, — olyan meztelen és olyan piros mint a ludaké. Nem tesz semmit. Juczi a kéczmadzagos keresolyával nekimegy a jégnek és úgy iramlík rajta, mint egy habléány. Babet kisasszony cipővel ellenben Stein ur vesződik egész az izzadásig. Ugy megsajnáltam szegényt, mert kissé nehéz neki a hajolás. De végre megvan. A szijjak felkapcsolva, s az oldalheveder a cipőm talpaihoz felcsavarva.

«Visszacsavarzni majd könnyebb lesz», vigasztalódott Stein ur, és a csavarkulesot mellényzsebébe rejtette. Értitek-e? A csavarkulesot mellényzsebébe rejtette.

Most már talpig vasban vagyok.

Stein ur kezemnél fogva gyöngéd vigyázattal vezet a jégen; a földgöly minden pillanatban kiskikl lábam alól, kezdek félni nem az eleséstől, hanem attól, hogy egyhelyben állva Amerikában virradok meg. Vigyenek engem vissza. Az engedetlen Stein ur még beljebb visz. Be a tó közepe felé. Jobbról-balról mint a futócsillag villan meg és sivül tovább a tó népe.

Itt ne keressetek fogadótt hóseprőket, hivatalos jégöntőzőket, tilalmazó korlátokat. Szabad a világ az egész ezer holdon, mely a várost félkörben fogja be. A kinek ennyi sem elég, az mehet a sokfelé ággal ereken tovább, mert itt egyik tó a másikak fog kezét. Egész kis Finnország. El a harmadik negyedik határig egyebet sem látni a toronyból, mint e nagy tavak, erők, szakadékok csodálatos szövevényét. Jaj annak, a ki ezekben éjszaka idején léte téved.

A társaság válogatós. Egy kis göböröz, egy kis fodorodás a jégen, egy-egy rég befagyott lék, s néha egyik-másik Fejeske kisasszony szeszélye elegendő, hogy tovahagyják a megszállott helyet. Kereszül-kasul próbálgatják a jeget, azután fölkerekednek lármázva, sikoltozva, feleselve, gágogva mint a vadlud. Én nem gágogtam ám, még csak nem is sikoltoztam, pedig lett volna rá alkalom elég. De csak megszilárdítottam magamat, elfojtottam a kelő sikoltást, mert ez együtt járt volna azzal, hogy Stein ur kezét

erősen megszorítom. Ki tudja, mire vélte volna még?

Utunk kis kerek nádasok mellett vitt el. Mint egy szérű, akkorák, s mint apró szigetek sárgulnak ki a csillogó jégtengerből. Bozótjában czingék bujkálnak boldogan. Könnyű nekik. Ők nem készülnek jegyváltásra Stein ural.

Egyébként Stein ur a legovatosabb gond- dal vezet tovább, tovább. Kezem fogja, elbocsát, magamra hágy, hiv, bátorít, újra kézen fog. Igazán megsajnálta. Milyen jó tutor lenne, s ime a végzetek kicserélik rendeltetését. Majd egy gyalogszánkát kerít, és örül, mikor én az alkotmányt minden esés nélkül két lépésnyire magam előtt esusztatom.

«Helyes. Nagyon jól van Betty kisasszony! Két nap múlva versenyt száguldunk.»

Talán többre is mentünk volna, ha a társaságnak quadrille nem jut eszébe. Valaki eltalálta (nem kell hozzá nagy leleményesség ott, hol a kis doktorné meg a kapitány Erzsikeren- delkeznek), hogy jó lenne egy négyest ellejteni. Hisz a pestiek is szokták.

Mondva alig volt, — oda hallott hozzám a lelkes «Alakuljunk» — s már is colonneba álltak a párok.

«Ha részese nem lehetek, legalább gyönyörködöm benne,» mondam Stein urnak, s a colonne közelébe siklottunk.

«Épen jókor!» kiáltott elénk dr. Jász, «a 8-ik pár hiányik, nagyságtokkal kész a colonne.»

«Betty kisasszony nem tánczol,» ellenveté Stein ur.

«Nem tesz semmit. Betty kisasszony meg- fogja parancsolni Stein urnak, hogy rendünkbe álljon a kapitány Erzsikével, kinek ugy sincs tánc- zosa. Az én vizavim lesz.»

Dr. Jász kívánatát nehéz lett volna vissza- utasítani, mivel ő a koresolyázó egyesületünk- nek az alelnöke. Magyarabban mondva alelöl- ülője. (Te lányok! ki ne csufoljátok itt-ott elejtett magyartalanságaimért, hiszen tudjátok, hogy nem vagyok született magyar. De lássátok, magam is kijavítom a mit észreveszek. Alelöl- ülő.) Eszti néni csak amolyan korelölül, de az egyesület valódi lelke dr. Jász. Az alakulás, az alapszabályzat, stb. mind az alelölül elölülete alatt jött létre. Méltán parancs-számba vehető hát, a mit egy ilyen ember kér.

«Menjen Stein ur, menjen!» biztattam én is a vonakodót. «Menjen, én is szeretem nézni.»

Stein ur kevés szabadkozás után hadirendbe áll, s engem ott hágy a colonne-tól husz-huszon- öt méternyi távolságban, ülve a gyalogszánkában. Szemem a szokatlan villi-tánczra tapadt.

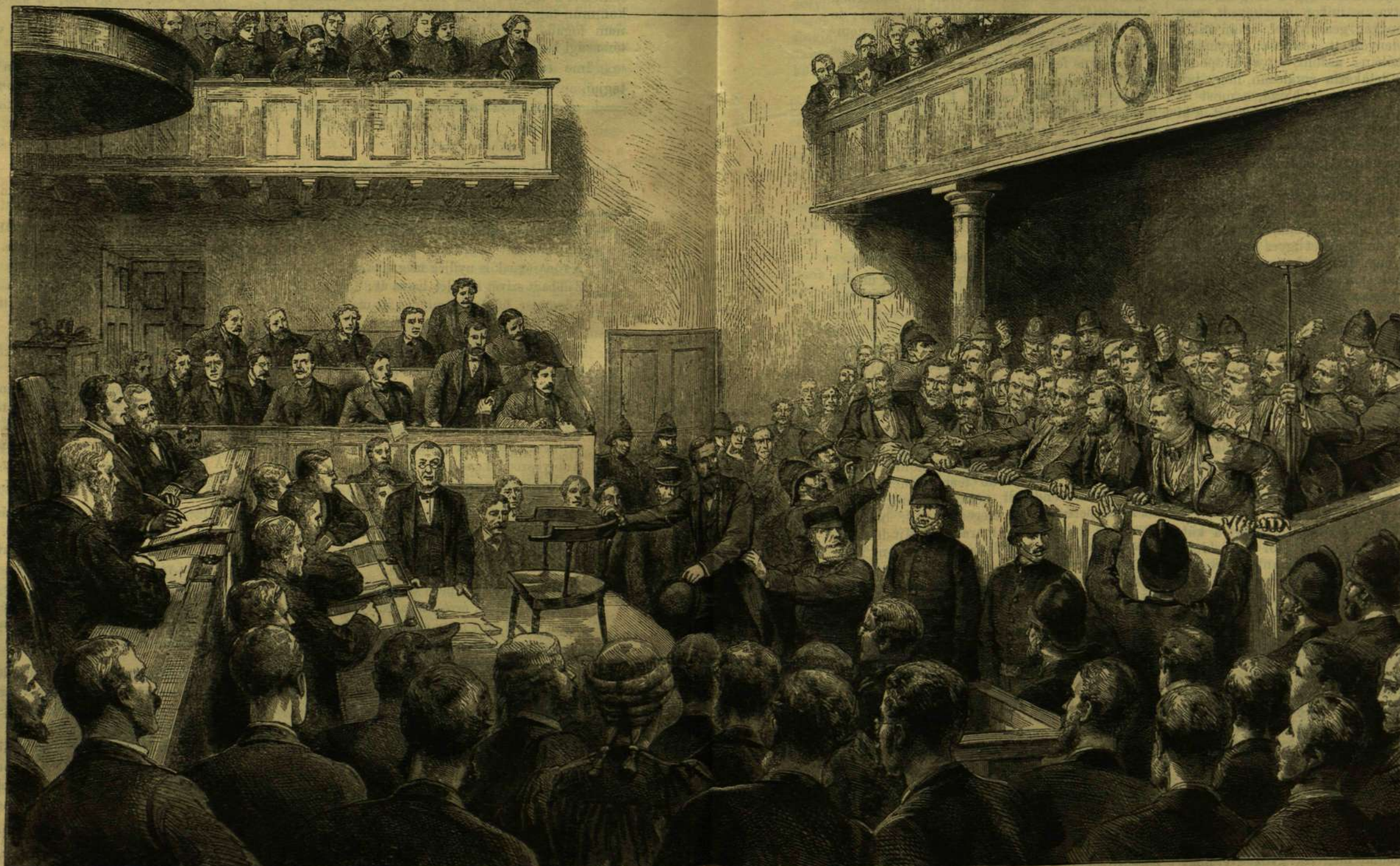
Bizony Nettikém szépek voltak a pesti bálokban. Valami az, mikor kétszázad magunk- kal röpködjük a négyest! Mintha Margit-sziget minden virága kelt volna tánczra, olyanok vol- tunk. Szerettem volna sorba csókolni azt a sok gyönyörű lányt és menyecskét, minél szebbek, annál inkább. Hódolok a szépnek, még ha a magam fajtája is; nincs bennem semmi irigység.

De micsodák vagyunk mi, bálnak öltözött szépségek, ezekhez a jégkirálynékhoz képest. Téli kalapban vagy épen bekötött fejjel, prêmes kabátkákban az igaz, de pajkosan felszedett kurta szoknyácskákban. Milyen esinosan bokáz- nak ezen a tükör-jégen! Hogy lengenek mint a fuvalat! Milyen gyűlöletes rágalom az, mikor egyik-másik szegény leányról azt suttojják, hogy nagy lába van. No nézzék meg most akármelyi- két. Hát ha még én surranhatnék ott közöttük, ha örökre megezáfolhatnám a nemzetemre ne- hező gyanut! Azért is, előre nyujtom kissé a bilincseimet, s ha egyebet nem tehetek, verem a taktust zeneszóra.

A nap már lement, észre sem vettem, s nem maradt utána áldozat. Csapós szél kezd őrcozmat

TISZAPARTI HALÁSZKUNYHÓ. — BÖHM PÁL RAJZA.

A DUBLINI GYILKOSOK PÖRE. — CAREY JAKABNAK MINT «KORONA-TANU»-NAK MEJJELENÉSE A KILMAINAMI TÖRVÉNYSZÉK ÜLÉSÉN.

esapkodni nagy lombra lebbenéssel, egyuttal kőd ereszkedik. A tánczoló alakja megnyulik. A kis doktorné — egyébként egy kis asztali csegettű, — pálmává magasul, s a gömbölyű Stein ur mint egy ellipsis.

A kőd egyre sűrűdik. A tánczosok lábait már nem látni, csak fejük lebeg transzcenden- tális magasságban. Végre a fejek is elmerülnek a légben, s csak a rendező hangos vezényszava zeng hozzám a zeneszó közül.

Lábom ujjai fáznak, álmosodni kezdek, unom az ülést. Vége lesz-e már? Ah mégis. Vége az ötödik szakasznak; a hatodikat remé- lem rövidre szabják.

De mi ez? Az óra hatot üt: nincs még hat óra. Rosszul jár. Hét, nyolez. Ah! Most a kis harang kezd hevesen sírni, majd abbahagyja és az öreg harangoknak adja át a szót. Most rikezdi mindhárom torony, összevissza, esze- veszve.

Tűz van.

A zenét egyszerre ketté vágják.

A haranglárma tompa moraj felel a jég- ről, azután elnémul minden. Takarodik haza mindenki. Közben s távolban még hallok egy-egy szaggatott kiáltást, itt-ott elisklik mel- lettem egy-egy alak, mint egy árnyék, mind- egyikben Stein urat vélem közeledni, de Stein ur késik, nem jön. Végre megszűnik a kiálto- zás, a suhanó alakok ritkulnak, végkép eltűn- nek, s én magamra maradtam.

Egyedül. Csak a harangok ijedt segélykiál- tása zúg füleimbe.

Próbálok felkelni. Talán felállhatnék, de érzem, hogy abban a pillanatban hanyatt esem.

Stein ur nem jön.

Bánom! mondam kenyesen, legalább nem szorulok rá. Levetem a koresolyákat s hazame- gyek a magam emberségéből. Még pedig csusz- kálva, mint a parasztyerekek. Nem lát senki, hazáig kedvemre kimulatom magam.

Jobb lábamról lecsatoltam a fűző-szíjat; s megmarkoltam a koresolya talpát erősen, — tudjátok milyen erős kézzel ékeztette fel ne- münkét a szent természet, — megmarkoltam mondom, hogy majd lefeszítem.

De akár csak az Eszti néni mentekőtő lán- czát akartam volna kiszakítani az ezüst orosz- lánok szájából!

Most egyszerre eszembe jutott, mennyit veszdött a szegény Stein, míg a csavarkules segélyével a vashevedereket cipóm talpához erősítette. És most a csavarkules Stein ur zse- bebén pihen. Hogyan birjam én a csavarorsót csak megmozdítani is pusztá ujjakkal?

A kőd egyre sűrűdik. Nem kőd ez már, ha- nem az éjszaka száll le. Nincs szabadulás.

Szememből kicsordult a köny. Ne neves- setek ki: nem csupán a szememből, de azért szemeimre nem vesztegethettem a törülgetést, mert csak egy zsebkendőm volt.

Pedig nekem meg kell szabadulnom most mindjárt. Hamar! míg a harangok zúgnak, mert ha elhallgatnak, nem tudom, nem tévesztem-e el az irányt? Hova jutok ki? Óh! bárcsak még legalább egy pár ház gyuladna ki. Ne hagyjátok el kedves drága harangkám! Csak addig ne, míg valami okosat kigondolok. — Mert ki kell gondolnom valamit! Akármit!

Gondolj ki te ostoba Boris! kiáltottam lehető nagyot toppantva a jégen, hogy a gya- logszánk megmozdult alattam.

S e mozdulás új tervet juttatott eszembe és egyszerre nevetőre vált a síró szám.

Ó te Boris! ugyan beállanál-e az eresz alá nyáron, mikor a nap süt? Hát ez a szék mire való, a kin ülsz? Nem azért alkotta-e ennek karját a bölcs természet, hogy abba a gyámol-

talán lelkek belefogóznak, s magukat oda-vezetessék, a hova tetszik? Hogy nem jutott eszedbe eddig?

Felszóltam ülő helyemből mint a ki tánczra kel, de azért kellő ovatossággal; megfogtam a szék karját.

Kitli kitli kis száncsákám, ott legyek, a hol akarok. Jaj!

Ott lettem, a hol nem akartam.

Az első lépési kísérlet egy hatalmas esésbe került.

Esésem közben egész erőmet a szán karja vette át; megindult, s egy pillanat alatt elhagyta a láthatárt, — az én láthatáromat. Csuszva tapogatóztam utána mindenfelé, nem találtam sehol. Messzeszaladhatott utolsó barátom, utolsó menedékem. Mint a szent Mihály lova, mely a sir szelén elhagyja az embert. Utoljára hagyja el, de mégis csak elhagyja. — A hol ni! a harang is most kondult utolsó. Ez is elhagyott, mint el szokta hagyni a halottat, mikor már letették a sirba. Mig a szánban ültem, tudtam, vagy legalább képzeltem, merre van a város, de esésközben hanyat fordulhattam, és hanyat, mig az eliramlott szánk után tapogatóztam.

Úlok tehetetlenül, egymagam e töméntelen siri esendőben. Siri. Ez nem frázis. Egy nagy sir ez az egész jégmező, s benne élve eltemetve egy szegény cseh leánya, kit apján kívül senki meg nem sirat.

Elkezdett eszembe jutni minden memento, a mit e tórló hallottam. Hogy itt hajdan rengeteg nádas volt. — Bárcsak most is az volna, legalább nem hoztak volna ide koresolyáni a jók. Hogy ide lovat sem mertek kiveszni, mert ha őrizetlen hagyták, mindjárt elkaptja a vizibornyó. Hogy a kis Béni kovácsot itt ragadta el a farkas sok ember szemelátára, világ teremtése után mintegy kétezer esztendővel.

Isten veled kedves szép apikám! Isten veled szegény jó Láli néni! Holnap reggel már csak egy pár csinos kis koresolyát fognak itt találni, melyet, mivel Európában nem akad hozzávaló láb, elvisznek Khinába.

Nem engedem, hogy Khinába vigyék, inkább elteszom valakinek. De kinek? Ugy van! Pál-málnak testálom, hadd maradssa a Jelkiismeret egész életében. Oh az az ostoba Stein! azt ugyan nem furdalná a lélek. Nem érdemes rá, minek hagyott itt? Jól tette, hogy itt hagyott. Jobb, mint ha hazavitt volna!

(Vége követik.)

TISZA PARTJÁN HALÁSZKUNYHÓ.

— Böhm Pál képehez. —

Az alföldön halászegény vagyok én,
Tisza partján kis kunyhóban lakom én.

Szegény jó Bernáth Gazsinak oly hirtelen népszerűvé lett e nótája jut eszébe az embernek, ha az itt bemutatott egyszerű, de az élet eleven bája által oly hatásos képet megtekinti.

Jól-rosszul összetakolt kunyhó, szalmás, nádas födelével, melyet még néhány száraz galy támogat, hogy a szél el ne vigye. Ebben lakik a halász-család egész nyáron át. Hogy éri be vele, kérdi az idegen s esodálkozva tekint az erőtlő duzzadó piros pozsgás alakokra, a kik úgy rajznak elő a kunyhó ajtajából, mint a méh a kópüből, s fonják, foltozzák, tatarozzák az ő ekéjüket, mely kenyeret ad nekik: a hálót.

Láttam egy ilyen halász kunyhót belül. Bizony, ha muszkaországi vagy indiánus volna, rég leírták s világgá kiáltották volna már a tudós németek. De mivelhogy im magyar, hát a szomszéd vármegye se tud róla, ha ugyan neki magának is nincsen olyan vize, melynek partján ilyen halászkunyhó terem.

Hát nem kell hinni, hogy az ilyen kunyhóba amgy hason kell bemászni, mint valami cigány kalibába. Dehog. Emelt homlokkal léphet abba bele a legszálasabb legény is s nem

kell attól se tartania, hogy belecseletik-botlik ott belül a szűk helyre összeszorított czókmókba. Dehogy is! Az a kunyhó, a milyen kicsiny ki-vülről, oly tágasnak látszik, ha belemegyünk. Mesteri ökonomiával van itt felhasználva minden tényéri hely s az ember el se hinné, mi mindenféle halászszerző van abban.

Az összefutó szarufák és a nád vagy szalma köze tele van szurdalva a mesteréhez szükséges minden eszközzel, azonfölül ott a pipakész-ség, az asszony varró, fonó, mosó holmija, guzsalya, egy-egy olvasó, néha egy-egy biblia, imádságos vagy szoltárs könyv, kalendárium, sőt egy kis papír, meg kalamáris, fésű, kézi tűkör, szappan, tökkobak, üvegpothár, mind az az apróság, a mit nem szükség félteni, hogy elázik s kis helyen is megér. A kunyhó sarkában ott a kopott tulipános láda a ruhaneművel, egy kis éles szuszék, kenyérel, lisztel, sóval, zsiradékkal. Aztán hátul a tűzhely, kisebb-nagyobb lábassal, cseréptállal, tányúrral, bográcscsal, melyek közül egy bizonyosan valami kiálló szolgafán lóg. És asztal is van a kunyhó fala mellett, még pedig jó téres, úgy hogy akár a tizenkét apostol is megférne körülötte. De mi több: ágy is van, valóságos nyoszolya, leterítve pokróccsal, derekaljjal s dagadó párnákkal.

S hinnéd-e, hogy a szegény halász-család-nak még az a «magazinja» is itt e kis kunyhó-ban van, azon a talpalatnyinak látszó kis helyen? Pedig úgy van. Ha megtekinted az asztalt, a főpárnázott ágyat, esodálkozva fogod látni, hogy az nem fából van faragva, hanem művészi négyesdob darabkákból szabályosan összerakott mozaik-szerkezet. Egy-egy ilyen darabkát ki is vehetsz belőle. Nem nagyobb az egy arasznál, akkora sincs. Száraz, könnyű valami. Csak ha közelebbről tekinted, akkor látod, hogy ez eleven jószág volt valaha: hal. Az aprajából való, mit magyar piaczon eladni nem lehetett. A háló megtelt velők, a halász szegény családjá megtisztogatta, jó friss levegőn megszáritotta zsinigre akasztva, a mikor megszáradt, még szétteregte ponyván, gerebelyével, aztán mikor már a szaga is elenyészett, gondosan egymásra rakta a kunyhóban: asztalt, ágyat, ülőpadot készítet belőle, letakarta gondosan, hogy por ne lépje, piszok ne férjen hozzá, s most itt várja ezer meg ezerszámban az a zsidó, a ki kocsira rakja s elviszi messze Oláhországba, hol az a szegény népnék drága csemege lesz.

Ott készítik a hálót a kunyhó előtt. Hosszu, sok öles szerszám, a melylyel nagy távolságra lehet elfogni a vizet, ott, a hol nem mélyen ér, meleg s meghuzódnak benne a halak. Ott a vizparton egy lélekvesztő csolnak, melybe istenkisértés beleülni, de a melyet ügyes karral taszít az erős izmu legény. Ime ezek összes tényezői itt a boldogságnak és a megelhetésnek, a társadalom e szerény igényű tagjai részére. Azt gondolhatná a be nem avatott, hogy nagy nélkülözés, de a ki látta, azt mondja reá: nagy életből-cseség. Mert csak az nélkülöz, a kinek fáj az, a mi je nincs. De böles, a ki beéri azzal, a mi je van, bámi kevés is. És tekintetben az alföldi nép, a pásztor, a halász — az élni tudás legnagyobb mesterei, az élet legnagyobb bölcsői.

Még a poézist sem tagadhatni meg ettől az élettől, s fűszere neki, a mi oly nagyon hiányzik nekünk a városi lakóknak: a szabadság. Szabadság a szó valódi értelmében, a mikor nemcsak az ember rabigáját nem tűrjük, hanem a szenvedélyek igája sem törí vállainkat.

A hatásos kép, mely tetszést nyert a külföldön is, Böhm Pál hazánkától való, kinek több művéről volt már alkalmunk megemlékezni lapunk hasábjain, s ki nem most szerez legelső alkalommal elismerést a magyar névnek.

A DUBLINI GYLKOSOK PÖRE.

A kilmainhami törvényszék tárgyalásai jelenleg már nemcsak a Főnix-parkban történt híres gyilkosságról, de általában a féniek mozgalmairól és terveiről is oly kimerítő részleteket hoztak napfényre, melyek Európaszerte feltűnést keltenek s a leginkább érdekelt angol közvéleményt bizonyosan még soká fogják foglalkoztatni. Kezdetben, midőn a Főnix-parkban elvezett notabilitások gyilkosainak csaknem esodaszertű eltűnése s utána a rendkívüli kutatások és jutalomkifizetések eredménytelensége nyilvánossá lett, mindenki meg volt győződve, hogy a törvényszéki tárgyalásnak sem lesz az irány-

ban földérítő sikere. Talán maguk a bírák is így voltak vele. A gyantokok száma kevés, a bizonyítékok nagyon kevesek voltak. Valóban, ha a vádlottak között nem akad egy áruló s még ha ez áruló nem egyuttal egyik főemberök, a kutatás eredménytelen vagy legalább felsikerült lett volna, hasonlóan az oroszországi nihilista tárgyalásokhoz. Carey vallomása azonban egész új forduló pontot adott a per folyamánának s azóta lett csak olyan nevezetessé.

E forduló pontot, melyet egy angol művész a bemutatott képben híven tükrözött vissza, a «Standard» című nagy angol lap február 19-ki számában, tehát közvetlen az események hatása alatt, így rajzolja: «A foglyok egyáltalán nem vezettek semmit szokott jó kedvűkkel. A lehető legkedélyesebben dulakodtak egymás között, hogy a pad elején kapjanak helyet, vagy, ha ez nem lehet, valamelyik jó pajtasukhoz közel. Egész vidáman s bőbeszédűséggel köszöntöttek egymásnak s kezdtek társalkodni. Alig foglalták el azonban helyeiket s alig néztek körül a törvényszék termében, midőn önézetek egész más érzelmelek adott helyet. Csaknem közvetlenül nyomukba lépve gyorsan s izgatottan jött Carey Jakab, a dublini városi tanács tagja, képviselő a Trinity Ward kerület, építőmester és a munkások választott bírja. Eljött, hogy most mint földadó jelenjek meg a törvényszék előtt. Meglepetés, harag, aggodalom s guny volt látható a foglyok arcán, a mint megvetéssel tekintettek arra az emberre, ki egykor vezérök és sugalmazóik voltak».

Carey magas termetű, 45 éves ember, magas homlokkal, kissé sovány arccal s eléggé élénk szürke szemekkel. Mozdulatai s magaviselete nyugodtak, egész modora a kényelemhez s uri élethez szokott embert árulja el. Kezdetben egyszerű kömves volt, de szorgalma által némi vagyonra tett szert s gazdagon is házasodott, úgy hogy jelenleg már több háza van. Városi bizottsági taggá csak mult novemberben választották meg s igen nagy szótöbbséggel; de már előbb nagy buzgalmat fejtett ki az ir nemzeti ügy érdekében s így többek közt bizonyos O'Donoghne féni emlékére, kit az 1867-ki tüntetések alkalmával megöltek, csaknem maga költségén állíttatott szobrot. Elfogatása tudvalegölöz azért történt, mert Bailey meggyilkolásában részesnek tartották. Senki sem hitte akkor, hogy elfogatása a főnix-parki katasztrórára és más dolgokra is oly meglepő fényt fog deríteni.

KIRÁNDULÁSOK BUKAREST KÖRNYÉKÉRE.

II.

Bukarest, 1883. február.

Ezelőtt, csak 20—23 évvel is, a sik mezők sem voltak vadban szegényebbek a vizeknél. Az Olt és Vede táján, midőn elkezdett érni a kukorica, oly sok daru járt, hogy ellene puskázó csőszöket kellett tartani. Korán reggel fölkerelkedtek a Duna-kiöntés lapályairól, két-háromszáz darab egy-egy csapatban, és csapat csapat után indult neki a sik mezőségek, először száz ölnyi magában nagy körökben kikémlelték, hol nincsen ember, a nagy táblákat, honnan szétlátni nem lehetett, épségben hagyták, hanem ha találtak egy 3—4 holdas külön álló darabot, arra előbb leereszkedett kettő-három, s ha esend volt, utána száz meg száz és tíz-husz percnyi idő elegendő volt, hogy ott egy szem kukorica ne maradjon! Minden csönek neki esett egy-egy daru, előbb vékony foszlányokra hasgatta a takaró csuhát, aztán habzsi gyorsasággal szemelte le az egész csövet.

De azért ne tessék gondolni, hogy könnyű volt darut löni! Ők felülről megfigyelték az embert jó előre, egy helyen alig időztek 10—15 percet s addig néhány a széleken, sarkokon magasra emelt fővel őrt állott; akárhogy igyekezett az ember megközelíteni, 150—200 lépésről már egy hatalmas — krrrr! kiáltás fogadta s erre mind repült, a mily gyorsan csak birt. Rendesen tehát megbujtunk 3—400 lépésnyire és más oldalról fölriasztattuk őket a csőszszel; így sikerül löni ősz elején, később a sűrű köd sokszor veszedelmet hoz rájuk, mert ők sem látnak messzebb, mint egy jó fegyver eljárt.

Tollának itt semmi értéke nincs, nem hínék el, vagy legfőkébb megmosolyognák, ha mondaná az ember, hogy nálunk egy nyalka parasztlégy 5—6 frot megd egy szép daru-tollért.

Tuzok annyi volt, hogy aratás után nagy melegekben számtalanszor lőttem vizsla elől, sőt eleven anyányi főkokat is fogtam, persze nem a sik nyomáson vagy kaszálón, hanem az itteni sarló utáni, térdig érőnél is magasabb tarlóban s még inkább a minden két-három hold tarló között végig nyújtózó galagonyás, vadbarack és borosnyános mesgyén.

Ez utóbbi körülmény folytán legszebb mulatságunk volt a reznék vagy törpe tuzok és a fajt avagy vadkakas cserkészése, mindenik ritka, sőt majdnem teljesen ismeretlen nemes vad Magyarországon. Tavasszal egész májusig a pacsirta szép enékebe és a fürjek pittypalattájába belevegült egy-egy erős szprikk-szprikk csörgő hang, leginkább azon prücsöknek nevezett játékel hangjához hasonló, mit a gyermekek egy fél dióhéjból s rá felfeszített pezekekből csinálnak. Mig nem ismeri az ember e hangot, valami hatalmas prücsöknek gondolná, de ki egyszer halotta, az nem téveszti többé össze semmi madár vagy bogár hangjával, oly erős, hogy husz lépésnyire tetszik, pedig még száza vagy tovább is van. Egyenest hiában megyünk rá, hol jobbra, hol balra egyre szprikkel, de soha közelebb nem jutunk, ha pedig valami sűrű mesgye mögöl közelébe lépünk, elhallgat. Ilyenkor aztán előre bokrász

S ha kutyánk okos és csöndes, pár percz mulva már áll, és 15—20 lépésről kel előlünk egy hófehér szárnyu, vaskos, fekete feju, zömökmadár, repülése egészen a nagy ruczához hasonló reszketeg, csakhogy röptében hol jobbra, hol balra himbálózik, ettől vettereszektő röptét, midől igen helyes a magyar reznék neve, mig az előlkök hangjáról keresztelték, szintén helyesen szprikkés-nak. A nőstény feje és egész teste sárgás-barna cizmos, valódi kistuzok egy jó tyuk nagyságában, a kakas háta hamvas pettyes, feje vaskos és fekete, felső nyakán a bőr alatt kétfelől egy-egy fél diónyigumó, mi az egésznek dőlőfős berzenkedő alakotad; hasa, szárnyai fehérek, itt-ott feketés pettyekkel és köröcskikkal, alakja, életmódja tőlelétes tuzok, s mint amannak, úgy ennek is csak három lábujja van erős kifejtett sarokkal.

Ez a gyönyörű, s könnyen löhető madár még a hatvanas éveken annyi volt, hogy őszleked szűzával verődött csapatokba s talán ép ezért kevesebbe becsült vad volt egy másik sokkal nemesebb madárnál, a fajdnál, mit itt egyszerűen fekete kakasnak neveznek.

A Vede, Olt, Oltecz és Zsin folyók vizjárta partjain szalás fűz- és nyárfa-ligetek szegélyzik a vizeket, — fenn a magas síkság, bár látszólag tiszta egyenes, tele van nagy melyedésekkel, 20—30 öl átmérőjű horpadásokkal, s a horpadások, de sőt jó része a szép sík földnek is boritva áthatlan sűrű boronátövissel, másutt meg térdig érő magas vadbarack- és vadeseresnye-bokrocskakkal, közben-közben egy-egy kerék feltisztás, honnan tűz vagy valamik az eke kiirtotta a fás növényeket. Ide szoktak gyülni párszáz idején a kakasok.

Vadásznak persze korán kell kelni, s már napfeljötte előtt egy órával ott a sűrű bozótkban gondosan elrejtőzködve várni, mig megjelennek a bajvivók. Pipázni, sokat fészkelődni nem szabad, pedig ugyan hűvös ám a reggeli harmat-esei idő; világosszürű és nyugtalanokdó kutyát sem szabad idehozni bajnak; tölgykéregszimű öltözöt, rozsdá-barna puska, jó fül és türelme elmaradhatlan kellékek a siker reményéhez. Egyszer csak megmozdul mellettünk a rög, egy földalatti vadász, a vakondok vadászik alattunk, melletünk mezei egérke szaladgál, kecsesen fel-felkapaszkodik egy rügy után, két első lábát oly ügyesen használja, mint ember a kezeit, megszólal itt-ott a sármány, kenderike, meg az itt honos örvös nagy pacsirta; világos virradat van, a vadmész és darázs is zümmögni kezd. Hiába jöttünk, bántani kezd a kissé kellemetlen nyujtózózkodó helyzet, nosza tán álljunk fel, eresztjük ki a kutyát, akad tán valami fogoly, reznék, furj, harizs... Szirrrrr... chupp! süvölt végig a levegőn felelünk némileg hasonlóan a lecsapó ölyv suhogásához!

Mély csend! Még lélekzetünket is visszatartjuk, világért fel nem mernék nézni... Szirrrrr... upp! másik — frrrr!... másik meg másik szállott le körülünk.

Negyen lépésnyire előtűntünk nagyot nyikorodik egy kenetlen veseke rozsdás tengelye, rá nagy zubbánó roppanás, — megkezdődött a harc, ez a valódi kakasviadal! Két fekete baj-

nok, kiterített farkkal, félig nyitott szárnnyal, vérvörös szegélyű szemekkel földig hajolva fut össze, az összecsapás pillanatában előre rug és vág, a szárnyak pedig mint a paizs döngenek egymáson! Szinte kár, hogy az álnok mutatóujj e pillanatban nyomja meg a billentyűt. Egy durramás s a harmatos hideg fűvön végig terül a lópor átláthatlan fehér füstje, s vége a harcznak! Nem egyszer azonban a nézőnek nagy földindultsága miatt mindkettő tova zúdul, sértetlenül másutt folytatni a lovagi harczot.

Nap közben vizsla elől is lehet löni, röpte ugyan egyenes mint a nyil, de gyors is mint a kilőtt nyil, s ugyan jól számítá ki a lövést, mennyivel célozzon a keresztbe repülő kakas előre, különben bámulni fog, hogy 40—50 lépésről hiában duplázott s a kakas megye mint kilőtt ágyugolyó, míg elvesz a szem elől ugyanazon irányban, mint egy elenyésző kis fekete pont a láthatár szélén. Párszáz után, mig a tojók ülnek, a kakasok falkába verődnek, szent a békesség ismét közöttük, s száz-kétszáz darabos csapatokba verődve legelnek a zöld buzán, vagy megriaszta guggolnak a magas vizmentő nyárfák csúcsain, mint félben a vadjak, melyektől távolról csak a gyakorlott vadász szem különböztetheti meg őket.

Tegnap a muzeumban jártam, végig néztem a kihalt állatoktól kövült eszontjait, eszembe jutott az ugy szőlván csak szemünk láttára elveszett dromton, s az erdélyi és moldvai havasok bölénye, helyesebben vadikkája. Mindig elszomorodom, ha ezek sorsára gondolok, mily bánatos lehetett az utolsó párnak hanyatott élete? Hát még a tied szegény rezbőri ember, kinek a telhetetlen fehér bőru kiirtotta őserdőjét, elvette életmódját, nyugalmát, ki a rá nézve tühretlen új viszonyokhoz, új megelhetési módokhoz nem bírva többé alkalmazkodni, kipusztul? Már közel vagyunk az időhöz, midőn e földön, a nagyobb állatoktól érve, csak az elhét meg, melyet az ember megtűrt, nem mintha törrel-fegyverrel kiirtaná, hisz erre némely szapora faj irányában képtelen is, hanem mert földművelésével, iparával egy átváltoztatja a föld felületét, hogy az állatoknak, a nemesebb, szabadságszerető vadaknak lehetetlenné teszi a megelhetést.

Ma is bejáróm én ama szép réteket, be tiszser nagyobbak is, végig a Duna lapályos partján, — haj! hiában járatom szereimmet a vizek tükrén, egy-két szegény ruca himbálódzik a habokon, egy-egy szerény csapatokba vadul huz elő-hátra száz ölnyi magasban, órákig keresve egy leszállhatási porondot vagy megközelíthetetlen ingoványt; a daru vajmi ritka madár lett, még a vizi szalonkák és a számlálhatlan gázlók is kifogytak. Ugyan hová lettek, hisz itt ugyan el nem lödözte senki ezred részét sem; a vizek is, — habár átlag kevesebültek valamivel — meg-megjönnek évenként még sokszor nagyobb mértékben, mint kívánná az ember? Ki csak itt helyben él, soha ki nem találja e vad-pusztulás okát, azt mondja, ellődözök a parasztok, mióta általános fegyverengedély van. De tovább tekintvén, oda, honnan lejönnek a vizek, megleljük a valódi okot, mely nem egyéb, mint a Tisza és mellékfolyóinak szabályozása!

Az a közel két millió holdnyi rengeteg föld, melyet ürmentesítettnek mondanak otthon, hajdan nádas, kákás, ingoványos rétség volt, halnak, csiknak, vadnak háborítatlan eldorádója; ma részben szántóföld, részben alvizes pocsolys fenék, mely nem terem semmit, legfőkébb keserű fűvet és farkasfogot, hol hajdan csolnak száma szedték a ruca tojást, s kosárral merítették a halat és csikot, most a róka és farkas neveli kölykeit! Ezért nincs többé hal, rák, csik a Duna tavaiban, azért vészett ki alig egy évtized alatt az a számlálhatatlan, kiirthatatlannak vélt vizi madár népség! Az ember belemarkolt a természet nagy gépezetének kereké közé s eljött a büntetés nyomban rá: soha nem hallott rettentő árvicek és pusztulás mellett, hal és vizi vadban szegénység!

No de mi emberek vagyunk, vigasztalódjunk és alkalmazkodjunk az új viszonyokhoz. Nincs többé vizi vad? De hát ugy is pocsolys multság volt az, öreg lett a legény is, még meg is árthatna, menjünk új parasztszekerén ki a pusztúra, pompás a tuzokot zsuppal álcázott kocsiból lödözni. Szép szeptemberi idő van, jaj nektek reznék, vadtyukok és foglyok; csöndes, kitanult kutyá, melynek szólni se kell, öreg va-

dász, ki nem kap többé vad-lázat még a medvétől sem, öreg angol puska, — lesz ma ne mulass!

Végig hajtunk a falu nyomásán, varjucapatoktól feketéllik minden irányban, a csirke-snepfnek, szélkiáltóknak, a nagy, pettyes mellü rigóknak híre sincs, pedig ezelőtt már ezekkel megtelt a tarisznya, mielőtt a valódi vadász térségre kiértünk; nincs egy árva madár, mit vadnak lehetne nevezni. No de im itt a pusztá, balról beláthatlan buza-, kukorica-tarló, jobbról 5—6000 holdnyi hizó-gulya legelő, ezen öt-hat kütgém, tetején egy-egy pihenő ölyvvel, amazon nagy távolságokban itt-ott egy vén körtefa, melyet meghagytak árnyektartónak a rekkenő melegekben.

A levegőben ökörnyal uszik, öt-hat sas-keselyű keringel nagy karikkában egy szárny-billentés nélkül, kétsége ejtve a gondolkozó embert a repülés nagy problémájának valahai sikeres megjelhetése felől. A bogács-körök magasabbjain hába-zarka csörög, s zeng a gyönyörü örvös pacsirának messzehalló dal-lama, e nagy pacsirának, mely majdnem fűrj-nagysága, de nálunk ismeretlen, mert az Al-Duna mentén sem megy tovább három-négy mérföld-nyirel északra a Dunától, neve még most is török pacsirta, — ha csak majd e sértés ellen óvást nem emel a bulgár diplomácia! A mellettünk elmaradó egyes fákrol galambcsapat roppen ijedve szét, pár éves vérese megpróbálja velők a versenyt, de aztán megszegyenülten visszatér, — leszáll oda, honnan elszállt a költöző galambcsapat.

Már két órája ballagunk hol gyorsan, hol lépést, de a mit keresünk: a tuzoknak híret sem látjuk. Talán nagy a gaz, embermagasra verie fel a tarlót a vadköles és bogács, — szálljunk le, ez a kakasnak és reznéknek valódi tanyája, hozzá ölnyi széles mesgyék tövissel, bozóttal, szeder-indával járhatlaná kuszáva. Az öreg Fidéi rendes tempóval jár hol jobbra, hol balra, eltelik félóra, a tanult és nagyobb-nagyobb köröket kanyarít, meg-megáll szél ellen, — aztán indul megint, — semmi szimat, egy-egy sármány vagy pacsirta roppan fel előle, — kedvetlenül fordul el másfelé; — topp! egyszerre csak megáll! No tehát mégis! előre!... egy elkésztett árva fűrjeske roppan fel előle; ugyan ki löné ki rá az erős tuzok-töltényt?

Egyszerre figyelni kezd, távolról vagy négy-öt darab tuzok huz messziről, és meg-megy, mintha e föld nem volna hazája, le sem száll. Egy pár reznék látam nagy messziről, a birkák mellett barangoló ebek érték fel valahol, — de lövésre, puskaesőre nem került semmi — semmi!

Hát nyul? gondolja magában az ezt olvasó vadásztárs. Akkora bozót, giz-gazban, oly gyéren lakott országban annyi nyulnak kell hemzsegni mint a mezei egér. Azt itt ne keressünk, itt annyi a sólyom, sas, bagoly és róka, hogy áttól ugyan kevés nyulacska érheti el az anyányi kort. Aztán a kinek nyolcz-tíz birkája — s ennyi legalább is minden parasztnak van, kiküldi azokat egy-két iskolakerülő gyermekkel, s három-négy éhes kutyával naponta a mezőre, és ezek a kutyák kutyacsaláddal, szőlővel élnek, mig az van, máskor egérre és nyulfiókokra vadásznak; és a mi még ugy is megmarad, az az első hóeséssel és husvétkor a zöld buzán kilövi és agarászába a parasztság. A sikon megindul 30—40 paraszi puskával és egy pár tucazt éhes agárral, a mi itt ugrik fel, annak a sok kutya elől nincsen menekülése; ha cserjéshez, erdőhöz érnek, a fele hajtó lesz; a puskások és a sok agár várja kívül a szelén, mit elhibázott a fegyver, elcsipi a sok agár.

Mióta a nagy terjedelmű bozótok, tövis-bokrok eke alá jutottak, tuzoknak, vadtyuknak, foglynak nincs többé hol költeni, a szélesebb barázdákon nyáron is birka bitangol s a sok kutya felfal, a sok gyerek elfogdos, elront minden fészket, csirkét; már csak vándormadarakat látunk, annak meg nálunk vetett véget a vizszabályozás.

Változik az idő, az ember tökéletesedik, ha ugyan a gépiesülést tökélyesülésnek mondani nem valódi guny! A mi ifjúkori vadászataink a vadon költészetével fűszerezett multságok voltak. Ma? a szegény embernek is hátulöltőt adnak kezébe, hogy löjjön vele tempóra, vezény-szóra — embert!

Menjünk haza öreg puszkám, kimentünk a divatból, löjjük ki az utolsó töltényt, föl a levegőbe... De ni-ni, mit látok? Két fekete

pont cikázik fenn a magasban, a kisebbik hol oldalt szökken, hol feliramodik, hol hulló kő gyanánt zúdul lefelé, — egy másik mindenütt nyomában; már-már elüti! Félenk, sipogó sivatás hallik le hozzám; az első egy kis énekes madárka, a másik, az üldöző, az egykor hírhedt vadász-sólyom. Cikáz-czakkos vonalakban cikázik elől az üldöző, suhogva furja magát utána a sólyom, már-már érinti karmaival, meg-meg kiszökik egy kétségbeesett oldalcsapással a gyöngy; most hirtelen a magasba száll a fufangos ölyv, tiz ölnyi egérutat is hagy áldozatának, tudja, hogy az így gyorsított csapás elől nincs menekülés; de tudja a szegény pacsirta is — mert ép egy szép örvös pacsirta volt — s végerőfeszítéssel ő is lefelé hull és egyszerre ott terem lihegve — aléltan az ölemben!

Ropp! eldördül az utolsó lövés, szárnyaszegetten hull alá a vakmerő sólyom. Meg vagy

fér el. Ez után jó a milánói dóm 37,000, a római sz. Pál templom 35,000 s a kölni dóm 30,000 ember számára. A bécsi szent István templomban és a pizai dómokban csak 12,000 s a velencei szent Márk templomban csak 7000 ember fér el.

* Papírból készített vasuti sínekkel tettek kísérleteket újabb Amerikában, hol a papirkocsik már régóta divatban vannak s sikerrel használtak. A sín tiszta papír, de oly erős nyomással készítve, hogy érzékenységu lesz. Mondják, hogy az acél-sínknél is czélszerűbbek, mert a légköri változások nem ártanak nekik, tartósabbak az acélnál s alig harmadrésznyi költségbe kerülnek.

* Páris város összes adóssága ma mintegy másfél milliárd frank. Ennek fejében fizetnie kell évenként kamatokban 51.723.647 frankot, a sorsolási nyereseményekre 5.940.000 frankot, törlesztésre 17.787.000-ot, összesen tehát 75.450.647 frankot. E nagy kiadással szemben a város összes bevétele 220 millió frank, melynek nagyobb része vamból és fogyasztási adóból gyűl.

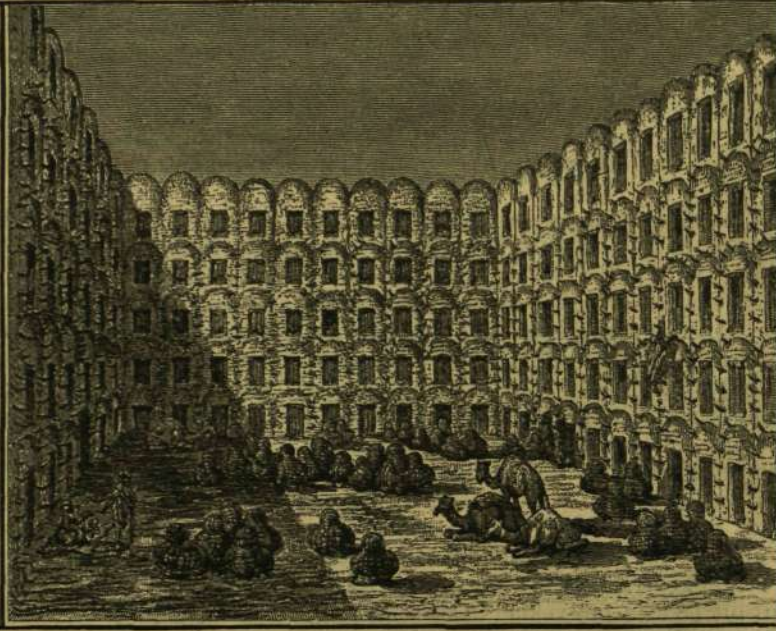
* A czukorból Németországban minden ember évenként átlag hét fontot, Franciaországban kilencet s az Egyesült-államokban negyvenötöt fogyaszt el.

* Egy kínai szepirónak sikerült több évi fáradságos munka után egyetlen rizsszemre egy 33 szöböl álló költeményt bevésni, melyet azonban természetesen csak nagyító üveggel lehet elolvasni. Az érdekes művet készítője egy kínai hercegnek ajánlódta.

* A legrégebbi kínai nyelvtan. Dr. Platzmann Gyula lipcei nyelvész igen érdekes és ritka mű birtokába jutott. Mintegy kétszáz éve, hogy Varo Ferenc nevű spanyol dominikánus megírta az első kínai nyelvtant s művét 1703-ban Kantonban kínai szokás szerint fametszetben kinyomatták. E mű egyik példánya jutott most az említett német tudós kezébe. A mű a czimlapon, előszón s egy 10 lapra terjedő gyónás-mintán kívül 64 nagy negyedrét lapra terjed. Szerzője sok tekintetben megelőzte korát s a mű tudományos tekintetben is eléggé je-

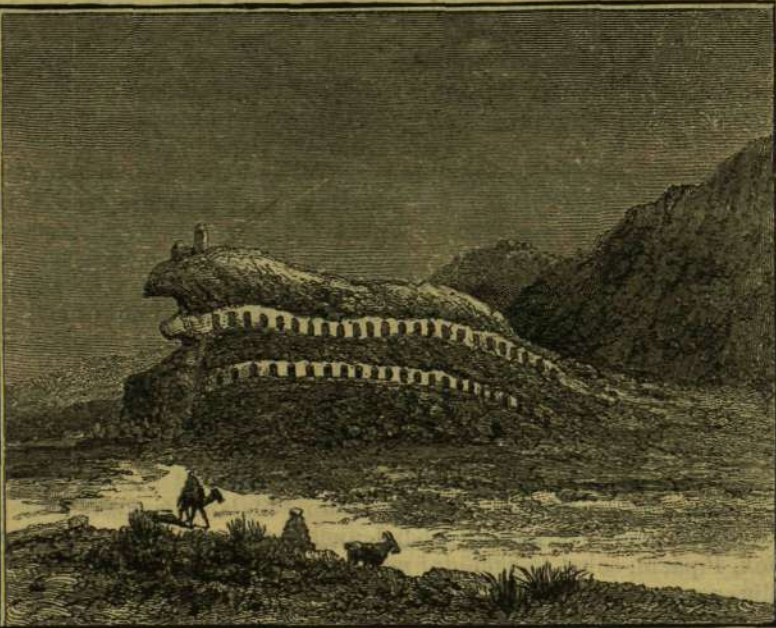
A BORDZS ROM.

A BORDZS ROM BELSEJE.

GHRASSEN SZIKLA (TROGLODYT FALU.)

GHRASSEN EGY RÉSE A SZIKLÁBA VÁJT LAKÁSOKKAL.

A BARLANGLAKÓK VIDÉKE TUNISZBAN.

mentve szegény madárka, ki bizalommal fordultál hozzám... V. S.

EGYVELEG.

* A tömeges bevándorlás az Egyesült-államokba nem érte el tetőpontját 1881-ben, mint azt oly sokan hitték. A múlt évről most készített adatok ugyan mutatnak némi apadást, de a különbség egészen lényegtelen. 1881-ben 720,045, 1882-ben 712,542 bevándorló telepedett itt le. E rengeteg számból a legtöbb Németországra esik, u. m. 229,996, a megelőző évben 248,323, utána jó Nagybritannia 163,355-tel. Egész Európára jut 594,273 (1881-ben 600,331), Ázsíra (kínaiak) 28,731, Brit-Amerikára 83,071 s más világrészekre 6467. A bevándorlók közt a legnagyobb rész (78%) New-Yorkban köt partra.

* A legnagyobb templomok a világon. Egy statisztikus szerint a templomok közt legnagyobb a római szent Péter templom, melyben 54,000 ember

* Gummilapdák a tengeren. Veszélyes helyzetbe jutott hajóról régebben bedugaszolt s levéllel ellátott üvegeket dobta a tengerbe, hogy szerencsétlen állapotukról esetleg tudósítást adjanak. Újabbban azt találták, hogy a nagy tarka gummilapdák sokkal czélszerűbbek, mert a hullámok könnyebben hajlítják a parthoz s jobban is észreveszik az ilyeket. Nemrég egy Londonból Gothenburgba menő gőzösről dobta ily lapdát a tengerbe s az négy nap alatt érkezett Schleswig partjára.

* Villamosságot használnak most már a patkányok kiirtására is. Több ugynevezett leydeni palackot kötnek össze a csalógtató eledellel oly módon, hogy a patkány, mihielyt ez ételhez kap, a villamosság által egy pillanat alatt fájdalom nélkül elpusztul.

* A szolgálók paradicsomának eddig az Egyesült-államokat tartották, melynek nagyobb városáiban a cseléd 13—15 dollár fizetést kapott. Melbourneban újabbban még jobb dolguk van, oly leány, ki csak egy kissé ért a főzéshez, évenként 600 forintot is kap.

lentékeny. E példányt állítólag Klaproth Gyula híres orientalista 1812-ben vásárolta egy Montucci nevű tudóstól. Később Remusat híres khinológus kezébe került, ezután Landresse, majd Villot s Thonnellier tulajdona lett s így került a Maison neuve et Co. nevű nagy párisi antiquáriusok utján Platzmann birtokába. A ritka műből most lenyomatokat fognak készíteni.

* A dohányméreg. Egy párisi munkás zsebkésével tisztította pipáját s azután csakhamar ugyanazzal a késsel megvágta ujját. A jelentéktelen sebre nem is ügyelt, de pár óra múlva keze megdagadt s az orvos, ki nikotin mérgezést konstataált, csak úgy tudta a szegény ember életét megmenteni, hogy egész karját levágta.

* Az osztriga meghonosítása Ausztráliában kitünően sikerült s különösen Tasmanía sziget sekélyes partvidékén az osztriga már annyira elterjedt, hogy számukat 3—400 millióra teszik.

BARLANGLAKÓK VIDÉKE TUNISZBAN.

Kevés ország van, hol sziklába vájt lakásokkal ne találkozánk. Nekünk magyaroknak sem kell ezért messzeföldre mennünk. A főváros közel szomszédságában, Promontoron, sőt magában a fővárosban, a Gellérthegyen és Kóbányán, láthatók még egyes sziklába véssett lyukak, melyek kivételesen emberi lakás gyanánt is szolgálnak. Míg azonban ez nálunk csak kivételes eset, azon a vidéken, honnan Chevarrier francia utazó rajzai után képeinket bemutatjuk, a barlangban lakás állandó szokás nemcsak ma, de évezredek óta.

A kérdéses vidék Tunisz (Afrika) legélénkebb részén Arad kerületben, vagy ha szójátékok akarunk csinálni: Arad megyében van. E megye Niharess nevű kis falutól, mely Sfax városától délre fekszik, Tripolisz határáig terjed s kelet felé a Földközi-tenger képezi egyik határát. Főhelye Gabes, a régi Takape, mintegy 6000 lakosú város, közel 200,000 pálmafával diszitett gyönyörű oázisban. A tartomány északi részén, bár egészben véve síkság, két hegylánc vonul végig keletről nyugatra s ezek közt van a chotok (sós tavak) völgye, mely tavak alantabb színvonalon fekszenek, mint a Földközi-tenger s ezért már régóta tervelik, hogy a tenger vizét ide hozva, beltengert alkotnak. E vidéken sok

langi lakók Afrika északi részén voltak, azonban Mela földrajzról egy helye, ki vidéköt az Atlas és Angilek közé teszi, valószínűnek tűnteti fel, hogy azok csakugyan a jelenlegi tuniszi barlangi lakók ősei lehettek.

A mai barlangi lakások sem különbözhetnek nagyon azoktól, melyek Herodot korában léteztek. Különösen a putrik, egyszerűen sárból és agyagból készült kunyhók a föld alatt. Rendesen 10—12 öl átmérőjű kerek lyukat vájnak 7—8 öl mélyre. A lyuk alja képezi az udvart. Ha ide értek, alagutat vájnak a közlekedésre s az udvar körül különböző alvó kamrákat. A nagyobb lakásoknak 2—3 udvara van alagutakkal összekötve, mert rendszeren csak egy bejáratjuk van. Az alagutaktól jobbra és balra nagy üreget vájnak a tevék és más háziállatok számára. Az ily putrik igen egészségesek, mivel a földfedél a hőmérséklet rendellenességét elhárítja; nyáron friss, télen enyhe; s e tartományban, hol az eső oly ritka, a gőzölgéstől sem lehet tartani. Az esőt különben a lakók mindig örömmel várják s áldozatokat hoznak az istennek, hogy felhőt láthassanak. Az első eső rendszeren novemberben van s közvetlen azután a lovak, öszvérek, szamarak és tevék befogatnak az ekebe, hogy készen legyenek a szántással, mielőtt a föld ismét megszáradna. Sokszor megtörténik, hogy kellő eső hiányában nem is szánt-

régi, valószínűleg római eredetű rom a Beni sikságon, melynek palotához vagy kaszárnyához hasonló bensejét, mint olvasóink láthatják, a karavánok és benszülőttek a nap heve s a szél ellen menedék gyanánt, állás gyanánt is használták.

Egyik falunál, Ghrassen mellett láthatunk egy részletet a nép életmódjából, a mint tevével a kutból vizet vontatnak fel meglehetősen egyszerű készülékkel s e mellett az asszonyok a gabonát kézzel őrlik; míg a mellette levő kép szintén Ghrassen falucsukának egy részletét az ellenkező oldalról tünteti föl egy domb lejtőjén, melynek tetejét kis mecesz romjai fedik. Beni siksága általában sok érdekes emléket mutat föl különösen a római császárság korából, úgy látszik, hogy e vidéket metszette keresztül az észak-afrikai nagy római katonai út, mely Tripolis benső részeit Mauritaníával összekötötte. Ezt az utat a vad törzsek becsapásai ellen egész sor erőd védte, s ez erődök maradványai még ma is láthatók.

Arad vidéke s ez érdekes barlangi lakók életmódja eddig jóformán ismeretlen volt s Chevarriernek, ki egykor Gabesben francia alkonzul minőségében élt, a földrajzi tudomány sokat köszönhet, hogy őket alaposan megismertette.

FIATAL LEÁNY.

AZ UDVAR ÉS EGY SZOBA BENSEJÉNEK ÁTMETSZETE.

SZOBA A BARLANGLAKÁSBAN.

A BARLANGLAKÓK VIDÉKE TUNISZBAN.

vándor törzs lakik, s ezek közt a legtekintélyesebb a Beni Izid törzs, melynek főtanyája El Hamma oázis, Gabestől mintegy 6 mérföldnyire esik.

E vidéken sok meleg forrás van, melyeket már a rómaiak ismertek s Aque Calapitanae névvel jelölték. Arad kerület déli részét Urganának hívják. Ez teljesen hegyes vidék s lakóit, kik Tuniszban és más helyeken hordár tisztet szoktak teljesíteni, általában dzsebiliknek (hegyi lakók) nevezik. Ez utóbbi vidék az, melyről bővebben akarunk megemlíteni.

A vidék lakosai arabok és kabylok. Szokásaik és öltözöket egyenlő, de más tekintetben nagyon különböznek egymástól. Az arabok nomád eredetű rokonaihoz hasonlítanak: sae-orruk, sötét szeműk, fekete szakálluk és hajuk van s arabul beszélnek, míg a kabylok vagy zenatik kék szeműek, szőke hajjuk és szakálluk s berber nyelven társalkodnak. Egyik törzs sem vándorol azonban, hanem rendes falukban lakik, melyeknek három különböző jellemük van, azaz házak, barlangok vagy földalatti putrik alkotják. E két utóbbi tartozkodásomd már az ősrégi időkben is divatos lehetett. Herodot megemlékszik a garamantokról, kik a troglodytáka vadászta. Strabo Afrikáról szólva, szintén említi a troglodytákat s hasonlóképp a régi Plinius. Egészen pontos földrajzi adatokat nem találunk ugyan náluk, csak annyit, hogy e bar-

hatnak eléggé s éhség uralkodik. A szegények, kiknek tehervontató állatjuk nincs, nejeiket fogják az eke elé; s a mi azonban nem oly ember-telenség, mint első pillanathban látszik, mert az ekek könnyűek s csak 2—3 hüvelyk mélységre szántanak.

Urganema lakosai bizonyos tekintetben megőrizték önállóságukat, mit, vidékük felreesső voltán kívül annak is köszönhetnek, hogy a mohamedánok közt bizonyos tekintetben eretnekeknek tekintik őket s a Mekkába menő karavánok kikerülnek utójokban. A tuniszi kormány rendszeren nagyszámú katonaságot küld ide évenként az adók beszedésére, mivel a független érzelmű hegyi lakók ezt gyakran megtagadják. Újabbban azonban már szünik e viszony s Urganema lakói gyakrabban érintkezve a fővárossal, művelődnek. Különösen az asszonyok igen szép kendőket (haram) fonnak, s néha hét öl hosszú és hét öl széles kendő képezi a férfiak főöltözését. A redőkből és elhelyezés módjából képesek világosan megkülönböztetni, hogy ki melyik községbe való. Újabbban e szövetek kereskedésbe is kerülnek s még Alexandriában is láthatók.

Képeink ez érdekes nép életét különböző alakban tüntetik föl. Láthatjuk a sziklafalu (Dzsama) egyes részeit, a barlanglakás berendezését s egy fiatal leányt nemzeti öltözetben. A legfeltünőbb kép a csoportban egy Bordzs nevű

KORONA-TANU.

Minden nemzet egyben-másban, az angol nemzet már majd mindenben okosnak mutatkozik.

E tekintetben hitelnek alig kell egyéb, sőt tán nem is igen lehet nagyobb bizonyítékára hivatkoznunk, mint hogy már ezeltől négy évtizeddel is, mikor bizony nálunk a nép nem igen olvasott ujságot, az «angol» név (akkor még ángliusz) mint valami csallhatlan bizonyítvány szerepelt akármely tárgyra nézve annak kitünősége felől. Valami kézműre, kés, fegyvermű vagy egyéb szerszámmra csak azt kellett mondani, hogy ez angol mű, hát föl volt kelte a legutolsó napszámos figyelmre; végig nézegette, és ha csakugyan valódi angol gyártmány volt, hát lerótta őszinte elismerésének adóját esetleg pengő pénzben is.

Sokban másban is jeles az angol; de legkiválóbb, egyszersmind legjellemzőbb vonása mégis a gyakorlati okosság, mely minden tettén, alkotásán végig húzódik. Nem emelkedik a csodás, mesés, a majdnem emberfölöttinek tetsző rendkívüliség magaslataig, mint olykor a francia, tehát nem is bukkik olyan rémséges nagyot, mert hiszen már is okossága sugallja, hogy ezen a magaslaton nincs, nem lehet tartós maradás.

Azért ő szerzett nagyobb birodalmat, mint egykor Caesar, korunkban I. Napoleon. De nem

egyszerre, nem hirtelen, hanem lassanként szerkesztette, és azért meg is tartja sokáig. Gyakorlati okosságának ez oly óriási bizonyítványa, hogy előtte le kell rakni fejedt a legmerészebb rabulistiens disputabundusnak.

Ezzel már ki van mondva az is, hogy az angol egyszersmind önző is, mert hiszen az okosság voltaképp az önzésnek tudománya. Tényei, alkotásai tehát nem mindig eszményiek is egyszersmind, azaz hogy annyiban azok csupán, a mennyiben elérik az emberi tökélyt az önzés céljának szolgálatában.

Vannak dolgok, kérdések, melyek megoldása körül az embernek nincs választása jó és rossz, csupán két rossz, tehát kisebb és nagyobb rossz között.

Ezek között is viszont vannak olyanok, melyeknél már alig vehető ki a különbség, tudniillik hogy melyik volna a két rossz között a kisebb?

Egyilyen eset gyanánt vehető az a probléma, melyet ő a «korona-tanuk» intézményével vélt megoldani a büntető igazságszolgáltatásban.

Föltétlen kegyelmet biztosít a rablógylkosnak, a ki arra jelentkezik, hogy gyilkos társait elárulja, s ezzel az egész bandát a törvény kezébe szolgáltatva, a többi büntetett kézrekerítését, elítélését lehetővé teszi vagy legalább megkönnyebbíti.

Tehát: megbünteti, kivégzi a nagy bűnösöket, de megkegyelmez a bűnösök közt a legalábbalobbnak, a ki gyávaságból, hogy börtört megmentse, árulójává lett bűntársainak.

Ez minden bizonynyal oly intézmény, mely körül az erkölcsi érzés erős vitába elegendik a gyakorlati észszel.

Mindegyik fél igen erős érvekkel léphet itt csatarendbe.

A többi népeknél az erkölcsi, hogy egy mondjuk eszményi, az angoloknál az értelmi, a gyakorlati indokok voltak a határozók.

Ők nyilván ugy okoskodtak, hogy: ez a korona-tanui intézmény mégis arra vezet vég-eredményében, hogy a büntettek számát alább szállítsa.

Mert ezzel az angol gonosztevők szövetkezésének eggyel több és alig ellensúlyozható akadály van, mint más országbelieknek arra, hogy a kölcsönös tagadást a bitó alatt is biztosítsák egymásnak.

Egyebiránt más államok törvényeiben is van valami ehhez hasonló cikkely, mely legalább is megengedi a vitát, hogy melyik alkalmas kevésbé eszményi eszközt, melyik helyezi archimedeszi csavarát nagyobb emberi elvetemlétségre, a végből, hogy valamely tilalmának érvényt szerezzen.

Példának okáért: jutalmat kap, a ki földadja valamely államellenes politikai cselekmény részét. Utalatos a gonosztevő, a kit a bitó előtt elhagy bátorsága, és félelemből árulóvá lesz; de végre is erre őt egy legyőzhetlen győnség kényszeríti. De vajjon van-e még ekkora mentesége is annak, a ki nem ily legyőzhetlen okból, de tisztán haszonlesésből elárul oly egyént, a kit esetleg nem önzés, nem haszonvágy, de sőt az a — lehet téves, de mindenesetre mélyen átértett meggyőződés ragadott tiios cselekményre, hogy ő embertársai javát mozditja elő?

VAJDA JÁNOS.

KÉT LEVÉL.

Több lapban említve volt, hogy Kovács János, kolozsvári unitárius főiskolai s egyetemi magántanár, ki közelebbről huzamos ideig tartózkodott Amerikában s ott részint az unitárius felsőbb oktatás érdekében nagy eredményű gyűjtéseket tett az amerikai hitrokonok közt, részint általában hazánk közoktatási, közmívelődési s politikai állapotait számos nagyrészt felolvasásban ismertette, a többi közt az amerikai költők magyar fordításait s jlesen Poë Edgar «Holló»-ját s Longfellow «Lábas órája»-t és «Excelsior»-ját (Szász Károly fordításában) bemutatta, és ezek által irodalmunk iránt is nagy érdeklődést költött, a fordító szíveségéből műfordításai azon kötetét, melyben az említett költemények foglaltatnak, Longfellow családjának átnyújtván, ettől viszonzásul a tavaszon elhunyt kitűnő amerikai költő fivérével közönség levelet hozott a fordítónak, melyhez a költő leányai részéről Longfellow hátrahagyott költeményeinek «In the Harbour» («A rév-

ben») cím alatt megjelent kötete, a költő arczképével, volt csatolva.

Ugyanazon hirlapi tudósításokban volt említve az, hogy Szász Károly, egy «Franciaország» című s az 1870. évi nagy katasztrófa után irt költeményeért Paul Bert-től, a Gambetta közoktatási miniszterétől meleg hangon irt elismerő levelet kapott.

Érdekesnek tartjuk e két levelet, Szász Károly munkatársunk szíves engedelmével, hű fordításban (mert mondani sem kell, hogy az első angolul, a második francziául van írva) bemutatni olvasóinknak.

I.

Longfellow fivérének (unitárius lelkész) levele így hangzik:

Cambridge, 1883. január 24.

Drága uram!

Fogadja köszönetemet műfordításai szép kötetéről, melyet szíves volt számomra Kovács tanár utján megküldeni. Sajnálom, hogy nem értem az önk nyelvét; de rendkívül jól esik tudnom, hogy fivérem költeményeit az önk tábli hazájában is ismerik és szeretik; ő az emberi szív nyelvét beszéli s annak élményeit rajzolta, melyeket mindenütt megértenek az egész világon az oly szívek, melyek küzdöttek, szenvedtek, diadalmaszkodtak és biztak az isteni jóságban.

Unokahugaim, köszönetül az ön fordításaiért, atyok utolsó költeményeinek egy példányával kívánok önnek kedveskedni s kéri, fogadja el azt haláljuk csekély jeléül.

Egész szívvel az öné

Longfellow Sám.

Kívül: Szász Károly urnak, a budapesti m. királyi egyetemén.

A költemények példányában ez van beírva, a hölgyek saját kezével:

Szász Károly urnak hálás köszönettel

Longfellow M. Alice,

Longfellow A. Annie.

II.

Paul Bert levele.

Páris, 1883. február 4.

Uram!

Egy kitűnő lap, melyet szorgalmasan olvasok, a «Gazette de Hongrie», ma igen nagy örömet szerzett nekem. Azt a szép költeményt olvasom benne — s oh mért nem élvezhetem az eredeti zengzettségét, mely a fordításban elröppült! — melyben Ön, a mi leveretésünk sötét és sokunkra nézve kétségbejött óráiban, nemes és szerencsétlen hazánk dicsőségét énekelte meg s reményre buzdított minket.

Egy pillanatig sem akarok késmi, hogy köszönetet ne mondjak önnek. Kétségkívül ismeretlen vagyok ön előtt; de szíveink, melyek együtt dobognak, vajmi hamar barátokká tehetnek. Sőt honfitársak is vagyunk, ha igaz az a mondas, hogy minden embernek két hazája van: a magáé és Franciaország. Fogadja, azért a mit mondtam, a mit remélt, legforróbb hálám kifejezését.

Es most, be kell végeznie művét. Most meg kell mutatnia, hogy költői jóslata betelt. Ön megénekelte a legyőzött, de meg nem alázott Franciaországot. Énekelje meg most, mint önmaga urát, visszanyerve szabadságát és szerencséjét, s azon a ponton, hogy visszaszeresse dicsőségét is.

Vagy ha a fájdalmas érzelmek inkább tudják ihletni az ön muzsáját, mondja el hazám óriási gyászát s azt az új csapást, melyet hazafi-szívünkön az ostoba halál az imént ejtett. Méltó volna önhöz, lefesteni azt a gyászos és felségs napot, melyen Franciaország megmutatta, — diadalmenettel kísérve fia legkitűnőbbikét a nyugalom helyére, — hogy lelke folyvást éber rezgésben van s hogy készen állott: hallgatni amaz ékesen szóló hang fölhívására, mely most örökre elnémult.

Vigasztaljon minket ma, vagy legalább kísértse meg, mint tette 1870-ben, s hazánkban kétszeresen fogja önt áldani minden nemes szív.

Paul Bert.

Kívül: Szász Károly urnak, személyesen.

A SÁTORALJA-UJHELYI SZÍNHÁZ.

Sátoralja-Ujhelyen e hó 7-én nyitották meg a színházat. * A megnyitó előadásán Blaha Lujza asszony műkedvelőkkel együtt lépett fel.

A színházat a város saját telkén és saját költségén építette föl, minden más segély hozzájárulása nélkül. Sátoralja-Ujhely nem nagy város, mindössze 12,000 lakosu; de mert Zemplénmegyének központja, az értelmiségnek nagy számával dicsekedhetik. Ezenfelül jórésben iparos és kereskedői város. És ily városnak nem volt eddig az ideig oly helye, a hol Tháliát befogadhatta volna, s a legutóbbi időkben közönséges állásokban rögtönzött színpadok nyújtották számunkra a színművészet élvezetét. E visszás és már tühretelen helyzetet segített a város és nemes kötelességet rótt le egy saját lakosságának igényei, mint a művészet iránt is.

A színház építése csak egy vált lehetővé, hogy összeköttetésbe hozott az ugyanezen telken levő szálloda kiépítésével. A színházépítésre fölvetett kölcsönt 25 év alatt kell törlesztetni az épületek együttes jövedelméből. A város, a nélkül, hogy a lakosság e miatt terheltetnék, idő múltán, tisztán jövedelmező vagyonnak jut birtokába. A város szegénysége miatt nem is lehetett volna Ujhelynek színháza másképp; így is nem csekély fáradozásba került annak fölépítése.

A színház építését 1882. márczius havában kezdték meg, s belső berendezése csak e napokban ért véget. Elég csinos épület, mely a tér szűk voltát és az adott viszonyokat tekintve, becsületére válik Lang Nándor helybeli építészünknek. A belső berendezés szép és kényelmes. Zártzsekek és páholyok vörös kárpitozásuak. Van 120 zártzsek, ezek mellett és mögött tágas állóhelyek. Az első emeletet páholyok foglalják el. A második emelet közepén szintén zártzsekek vannak. A boltzat felső részét a téli sietett munka miatt újra kell megcsinálni. A kijárók a tűzrendőri szabályoknak megfelelők.

A színpadot magát Galó György, a budapesti népszínház gépésze tervezte és készítette 1600 frtért. A tizenöt rendbeli díszlet Károly József helybeli festő kezéből került, a ki Lehmannál tanulmányozott. A színház mintegy 570 látogatót fogadhat be. Tehát a város kicsiségét tekintve, bizonyára elegendő tágas.

Nevezetes e színháznál az a körülmény, hogy színpadi szerkezete és a vendégszék elhelyeztet zártzsekek sorozata egy van összeállítva, hogy az egész egy fél óra alatt szétszedhető és részint silyesztő őrüekbe, részint a páholyok alá akképp helyezhető el, hogy a színterem azonnal tánctermül is használható alakul. Ez azért szükséges, mert a városi közönségnek, a megyeházon kívül, nincs alkalmas helye bálok, táncmulatságok rendezésére; így tehát a téli időben, a midőn városunkba egy sem igen jöhetne rendezettebb társulat, lesz a városnak szép és kényelmes tánczterme, s egyúttal csinos kis színház. A szükséges mesterekkel teszi az embereket a találékonyságban.

A színháznak nagy hátránya, hogy szűk utcába épült; de a városnak e czéla más helye nem volt, nagyobb áldozatot pedig nem hozhatott. Különbön a kezdeményezők tekintettel voltak e körülményre, s hiszik is, hogy e baj csak idő kérdése, mert a szinkör környékén részint üres telkek vannak, melyeknek tulajdonosai bizonyára fel fogják használni az alkalmas építkezésre, részint pedig ezen utcába esik a város házának belső oldala is, s miután a város háza közelebb új építésre vár, igen könnyű lesz az utcát megszélesíteni, a mi igen az építkezőknek érdekével is találkozni fog.

A tulajdonképeni színház építésre 14,000 forint esik, ehhez még a színpad és a díszletfészt járul 3000 frttal s így a színház és terem együttvéve 17,000 forintba került. Az építés indítványozója Fejes István református lelkész volt, s a színház létrehozása körül Ujalusi Endre főbírónak és Bajusz Józsefnek van kiváló érdeme.

Sátoralja-Ujhely város közönségét mindenesetre elismerés illeti meg, hogy a nemzeti közmívelődésnek áldozni sietett.

Az ünnepi előadásra Blaháné már előtte való nap megérkezett, s a kitűnő művésznő fogadtatása

* Rajzát jövő heti számunkban közöljük a lapunk számára készült fényképi fólvetel után.

igen lelkes volt. A színügyi bizottság üdvözölte és sokan kísérték el szállására, a «Vadászkürt» fogadóba. Az ünnepélyre a várost már akkor lobogóznik kezdték, este kivilágították, a művésznőt pedig fátylasmennel tisztelték meg és Bajusz József mondott hozzá üdvözlő szavakat. Ezt a megyeházon tartott lakoma követte, s itt Fejes István írt. lelkész és ismert költő mondott szép felköszöntőt az ünnepeit művésznőre.

Az e hó 7-iki megnyitó előadásra természetesen szorongásig megtelt a színház. Az előadás Kőlesey «Hymnusa»-nak élénkklésével kezdődött, melyet a sátoralja-ujhelyi dalárda adott elő szabatosan. Ezután Farkas Bertalan szavalta el Fejes Istvánnak ez alkalomra irt ünnepi prologját, melyet egészen közlünk más helyen. A zajos tapsok után a műkedvelők a «Tündérlak Magyarban» népszínművet adták elő. Blaha Lujza asszonyt, mikor a színpadra lépett, viharos tapsokkal fogadták. Minden dalát megisméltették, s a lelkesedés határlan volt. A művésznő az előadás folyamán szép ékszer garnitúrát és óriási kaborkosort kapott. A bábergirlandokkal díszített koszorúró több méter hosszú nemzeti szalagok omlottak alá, feliratokkal. A műkedvelők is derekasan megállták helyüket, s a tapsokban osztoztak a művésznővel. Másnap az előadást ismételték.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

«A régi magyar költők tára»-ból, melyet a tudományos akadémia ad ki és Sziládi Áron oly kitűnő magyarázatokkal, jegyzetekkel ellátva szerkeszt, új nagy kötet jelent meg (VIII.—398 lap), a becses gyűjteménynek már negyedik kötete és az 1540—1575 időkből kilencez magyar költő műveit mutatja be. Nemesak bemutatja, hanem bevezeti az új idők olvasóit is e régi költők eszme körébe.

A kötet legnagyobb részét Ilosvai Péter művei foglalják el, ugyanez, ki «A híres neves Tholdi Miklósnak jeles eslekedeteiről és bajnokságáról való történet»-jával Arany Jánost is «Toldi» megírására lelkesítette. Kivüle még Nagybánai Mátyás, Siklósi Mihály, Végvári Mihály, Battányi Orbán, Tolnai György és három névtelen költők művei szerepelnek a kötetben, fölvalta egymást a templomi ének, bibliai, magyar történetből vett tárgy, szoltárfordítás, a nép szokásainak, erkölcsének rajza, ókori hadi események s vitészek megéneklése, stb. Mindezeket az ódon nemes roszdában Sziládi érdekesen, becses fejtegetésekkel mutatja be. A kisérő jegyzetek a kötet 267 lapjától a 398 lapig terjednek, s magukban véve is egy részletes tanulmányt tesznek. Magjira az életrajzot rendkívül szorgalmasan összekeresett adatokból, jellemzi a költőket, műveiket boncolja, magyarázza, felvilágosít egyes helyekre nézve, megfjei a szokatlan szavakat, s kritikával kísérí mindazt, a mit eddig irtak róluk. Itt is a legbecsebb, a mit Ilosvai ír, ki a Toldi-mondát dolgozta föl, s az ő feldolgozása után keltette föl a magyar költészet egyik örök alakját Arany. Kit ne érdekelne a mely buvárlatu fejtegetés, hogy vajjon a Toldi-monda honnan ered, vajjon ősi hagyományképen szállt ránk, vagy pedig csakugyan őlt-e Toldi. Sziládi kimutatja, hogy Toldi Miklós csakugyan történeti alak, Nagy Lajos király idejében élt, főispán volt, Olaszországban követségben is járt, s Florenczben van több okirat, mely megemlékezik róla. Itthon is találhatunk rá vonatkozó okiratokat, s a legutolsók, mely 1385 aug. 19-én kelt, meg mint élt utolsó. Az irodalomtörténeti buvárlatnak gazdag eredményeit csatlója e kiadáshoz Sziládi s az előző kötetek nagy becséhez méltón folytatja a megkezdett vállalatot. A kötet ára 2 frt.

«Kemény Zsigmond, a forradalom s a kiegyezés», irta Bekics Gusztáv, kiadta az Athenaeum-társulat. Kemény nemesak kitűnő író volt, hanem mint politikus és publicista, mint a kiegyezési párt lapjának szerkesztője, jelentékeny szerepet vitt a közügyekben. Erről az oldalról, a politikust világitja meg Bekics, a napi sajtó egyik bugzó munkása. Sok és eddig ismeretlen adatot gyűjtött össze e kiváló ember politikai jellemzésére, s politikai pályája megismertetésére, a legérdekesbet magának Keménynek irataiból eseményeiről, s e korszak legvilágosabb embereiről. Kemény tanúságátétele sokszor meglepő és igen éles. Bizonyára nem mindenki osztozik benne, de adalék a nagy idők közvetlen benyomásaiából a szabadságharc történetéhez. Maga a könyv szerzőjének egyik főterekvése volt, minél több adatot összegyűjteni, melyekből egy-egy elfolyó év is többet meg tud semmisíteni, s ekkép lehetőleg megőrizni, a mi ismeretes

Ennek aztán rendesen megvan az a következménye, hogy egyik adat feltörlőlik a másikra, még pedig nem mindig a legfontosabb kerül fölül, s nem mindig a kevésbé érdekes jut alárendeltbb helyzetbe. Bekics a Kemény iránti nagy előszeretében e kitűnő férfi jelentőségének egész súlyával mér olykor másokat, akikre pedig nem ez volna a mérték, s a kiket az öket megillető mérték vagy a saját eszmekörükben, saját elveik közti megítélés másképen tüntetne föl. A 291 lapra menő kötetet érdeklődéssel olvashatják azok is, kiknek politikai meggyőződése különbözik a Keményétől. Ára 2 frt.

A protestáns theologiai könyvtár. A magyarországi protestáns egyetemen könyvtár hivatala, mely protestáns egyháztörténelmi monografiák közrebesztására alakult, ismét két kötetet adott ki pártoló tagjai számára, s e két kötetet fejezi be az első három-éves ciklust, mely 1880-ban kezdődött. A két új munka: «A középkori keresztény egyház», irta dr. Baur Ferdinand Christian; a második német kiadás után fordította dr. Kovács Ödön. Terjedelmes, 377 lapra menő kötet. A másik eredeti munka: «A magyarországi ágostai hitvallásu evangélikusok egyetemes gyűlései és az egyetemes világi felügyelői hivatalt», irta Haan Lajos békés csabai lelkész, ki igen érdekes és kimerítő adatokat gyűjtött össze. Az evangélikus egyháznak sajtósága s más egyházakétól sok tekintetben eltérő szervezetének fejlődését, a központi kormány vagyis az egyetemes gyűlések és az ezek élén álló világi felügyelőség történetét csaknem évről évre festi, az alakulás kezdetétől egész mai napig, s mindenütt kitűnik, mennyi küzdelemben, áldozatban került az egyház autonómiajának megőrzése. Az első ily tárgyú mű Haan monografiája, tehát a forrásgyűjtés érdemével is bir. Forrásokul használta azon családok levéltárait, melyeknek tagjai vezérszerepet vittek, nevezetesen a gróf Zayak zay-ugroci, a báró Radvánszkyak radváni és a Prónaiak acsai levéltárait. A másik munka, mely a hírneves Baur utolsó műve, az egyháztörténetnek főleg azokkal a mozzanataival és jelenségeivel foglalkozik, melyek a felbomlás elemeit viselik magokban, s később a reformációhoz vezetnek. Kezdi a hetedik század elejétől és a reformációig folytatja. A protestáns theologiai könyvtár három-három éves ciklusokra oszlik föl, s az érdeklődőket figyelmeztetjük a most következő másodikira. A pártoló tagok 12 frt lefizetésre kötelezik magukat, az összeg évi 4 frtos részletben is fizethető. Ezért 120 ivre terjedő könyveket kapnak.

Gelich Rikhard műveiből: «Magyarország függetlenségi harca 1848—49-ben» a harmadik kötet hagyta el a sajtót. Ez részletesen közli a hadsereg szervezési törvényjavaslat fölött folyó hosszu vitát. Mellékelve van hozzá a nemzetörtséget feltüntető rajz is. A füzet ára 40 kr. A megrendelések Aigner Lajos kiadóhivatálába intézendők.

«Rontó Pál», Gvadányi lovas generális híres verses regénye, ez a jóízűen irt és nagy népszerűségű régi munka, új kiadásban jelent meg Esztergomban a Buzarovits-féle «Mulattató zsebkönyvtár»-ban. Noha több kiadást ért már, mégis a ritkább könyvek közé tartozik. A mostani kiadás az első kiadás szerint van rendezve, az eredeti helyesírással készült és közli a szerzőnek érdekes előszavát, és megtartotta az eredeti teljes címet is: «Rontó Pálnak egy Magyar lovas Közkatonának élete, földön, tengereken, álmélkodásra méltó történetének s véghez vitt dolgainak leírása, a melyet Hazánk Dámáinak kedvéért versekbe foglalt gróf Gvadányi magyar lovas generális.»

A 185 lapnyi füzet ára 24 kr.

«Szerb és román vigjátékok» Löwy Miklós, Temesegyei aljegyzője, Temesvárott egy kötetet adott ki. A 109 oldalra terjedő kötet a következő, szerb és román nyelvű fölfordított vigjátékokat tartalmazza: «Gratulálok», vigjáték egy felvonásban, irta: Trifkovics Szilárd; fordították: Löwy Miklós és Sztura Szilárd. — «A ponty», vigjáték egy felvonásban, irta: Zmaj-Jovan Jovanovic, fordították: Löwy Miklós és Sztura Szilárd. «Itt a pap, nincs a pap!», román vigjáték egy felvonásban, irta Rosetti R. D. fordították: Löwy Miklós és Pacatian V. Tivadar. «Fele bor, fele víz», vigjáték egy felvonásban, irta Trifkovics Szilárd; fordították: Löwy Miklós és Sztura Szilárd. — «A ferli», vigjáték egy felvonásban, irta Rizistes Szilárd, fordították Löwy Miklós és Maksics Sebők. A csinosan kiállított kötet Temesvárt, a Magyar testvéreknél nyomtatott, s ára 50 kr.

Magyar statisztikai évkönyv, szerkesztő és kiadja az országos statisztikai hivatal. Az 1881-ik évi adatokból az egyháza és tanügyre vonatkozó füzet hagyta el most a sajtót.

Az akadémia kiadványai. Az akadémia kiadásában a következő munkák jelentek meg:

«A magyar költészek», egyuttal az összetett mondat elmélete, irta Simonyi Zsigmond; második kötet. Az alárendelő költészek második fele. A 191 oldalra terjedő kötetben szerző az akadémia által jutalmazott művét folytatja s kiegészíti. Ezuttal két kötet a «hogy» és «é» szavakkal foglalkozik s a «hogy»-val kapcsolatban a főnévi mondat elméletét tisztázza. Állításait példák hosszu sorával világítja meg s műve vitás nyelvtani kérdések tisztázására igen becses adalékokat nyújt. Ára 1 frt 20 kr. — Az akadémia harmadik osztályának munkálkodásait közlő «Mathematika és természettudományi Értesítő», december-januári füzetében szakzerű értekezések vannak olyanok, melyek az akadémia ülésén olvastattak föl. Balló Mátyástól, Borbás Vinczétől, Fröhlich Izortól, Konkoly Miklóstól stb., — «Ujor vagy török-tatár eredet-e a magyar nemzet?», értekezés, melyet Hunfalvy Pál olvasott fel az akadémia január 8-iki ülésében. Ára 20 kr. — B. Eötvös József «A XIX század utolsó eszméinek befolyása a társadalomra», Trefort Ágost tanulmánya; ára 10 kr. — «A miniszteri felelősség eredete az európai alkotmány-történelemben», Schvarcz Gyula értekezése, melyet egy nagyobb tanulmányból olvasott föl az akadémiaiban; ára 20 kr.

Német könyv a magyar felvidékről. Lipcsében Morgenstern kiadásában 142 oldalra terjedő könyv jelent meg Bergner Rudolftól «Eine Fahrt durch's Land der Rastelbinder» («Utazás a drótosok hazájában») cím alatt. Bergner Pozsonytól kezdve Nyitrán, Trenesányon, a Vággyöngyön, Turóczon, Liptón, a Szepességen és Gömörön keresztül utazott Kassára, s ismerteti a tájat és népet. Ama külföldiek által irt könyv-höz tartozik, melyből az idegen csakugyan megtudhat egyet-mást.

«Aquarell-képek», irta Szentmiklóssy Pál, Tárca-szerű közlemények, rajzok, kirándulások leírása s egy kis beszély van a kötetben, mely Budapestre a Rudvánszky-féle nyomdából került ki.

Folyóiratok. A «Magyar tanügy», az egyetemes közoktatás e kipirolát, már tizenegy éves közzel, most Alexander Bernát szerkesztésében nemesak érdekes tartalommal, hanem a hónap elején pontosan jelenik meg füzetével. Márcziusi füzetében is magvas dolgozatokat nyújt. Bevezető értekezés Hegedüs Istvánnak a gróf Kún Kocsárd-pályadíjjal kitüntetett műveiből («Középiskolánk feladata az erkölcsi nevelés és igaz hazafiaság fejlesztése körül») közöl egy fejezetet az utilitárius elvről és a nevelésről. Érdekes Fustel de Coulanges kitűnő művének «Az ókori községnek» bevezetése. Az egész művet Bartal Antal az akadémia könyvtár-állatának fordította le. Békési Gyula gymnasiumi oktatásügyünk bajairól értekezik; ezenkívül Simonyi Zsigmondtól, Bánóczy Józseftől, Berecz Antaltól, Heller Ágosttól, Emericz Gézától, Hoffmann Mórtól találunk közleményeket. A «Magyar Tanügy» előfizetési ára egész évre 6 frt. — A «Philologiai Közöny» új számban Sima Ferenczről («Sophokles élete»), Boross Gáborról («A görög elegia az alexandrin korig»), Kardos Albertől («A XVI. század magyar Iyrajza») közöl értekezéseket, Szász Károly észrevételeket tesz Grubiczynak e folyóiratban multkor közölt fordítására, mely Petőfi «Csárda romjai» francia nyelven mutatta be. E folyóirat egész évre 6 frt. — A «Keresztény Magvetés», az unitáriusok jó folyóirata, január-februári új folyamának első füzetében egyháztörténelmi, egyházügyi közleményeket és hitudományi fejtegetéseket közöl bőven, s ezen kívül dr. Bartók Istvántól egy tanulmányt a pálinkaivás káros voltáról. Szerkesztik Péterfi Dénes és Kovács János, s előfizetési ára egész évre 2 frt.

Shakspeareről magyar nyelven megjelenő két munkára hirdetnek előfizetést. Ujdi János (volt országgyűlési képviselő áneve) lefordította Hugó Viktornak Shakspeareről irt gyönyörű munkáját, melyben a nagy szellemek győzelmét oly megragadón írja le. Előfizetési ára 2 frt, s az Ugodra küldendő a fordítóhoz. — Dr. Dallos József szombathelyi gymnasiumi tanár pedig «Shakspeare lyrikuma és erkölcsbölcséleti álláspontja» című munkájára (15 iv) nyit megrendelést 1 frt 50 krajval.

«A képzőművészet remekői» című vállalatból már a második kötet második füzetét látott napvilágot. Öt fényképpnyomatot tartalmaz s ezek: «Euterpe», remek szobormű másolata, «Madonna» (az Eszterházy-képtár gyöngye) Murillótól, «Silent dialmenete» Rubenstól, «A pásztorok imádása» Ribérától és «Tájkép» Wynantstól. A képek kiállításá egyformán gondos s a Divald-féle múntézetet méltó dicséret illeti. A képekhez Szendrei János irt szöveget, mely nem csupán az illető képre, hanem az egyes mesterek egész működésére, a különböző művé-

szeti korszakok válolására is kiterjed. A fűzet ára 1 frt 20 kr.

A nemzeti színház e hó 7-én kegyeletes ünnepet ült, mint Szigliet születésének évforduló napján. Két vígjátékát (az újabb eredeti színirodalom nem igen termel vígjátékokat) adták elő nagy közönség előtt. A «Nőuralom» 3 felvonásos és «Nevelő hercegnő» egy felvonásos vígjátékot. A közönség jól fogadta a két darabot és egész estén mulatott. A nagyobb vígjátékban Helvey Laura, Csillag Teréz, Náday, Nagy Imre, Benedek, a kisebbben pedig Jászai Mari, Feleki, Vízvári, Gyenes, Hetényi működtek, s a játékat iránt sok tapsban és kihívásban nyilvánult a tetszés.

Az operának e hó 8-dikán tarka estéje volt. Mig Glück «Orpheus» operája a szigorúknak sziksz zene barátait érdekelte, addig a «Renais-sance» ezim előadott ballet a színpadi látványosságokkal hatott. A szízház éves opera nem valami villányozó erővel bírt, mikor a közönség már a zene nagyobb hangtömegéhez van szokva. Az egyszeri mese is a régi időké. A zeneköltséget nem szépségei azonban Glücknál a mai közönség is élvezheti mind a magánrészekben, mind pedig a karokban. Szerap három van az operában, mindenik női hangra írva, s ezeket Bartolucci (Orpheus), Beermann Stefánia (Euridike) és Kordin Mari kisasszonyok (Amor) adták elő. A balletet Campilli tánczmeister állította össze különböző tánczgyűjtelekből.

Új eredeti vígjáték. A nemzeti színház dráma-bírói bizottsága Berecz Árpádtól egyhangulag előadásra ajánlotta a «Néd meg az anyát» című 3 felvonásos vígjátékot.

Az operaház festményeit a művészeknek május hónap kell megkezdeni. Legújabb az építő bizottság még Ágházy Gyula és Kovács Mihály festőművészeket bízta meg a festmények egy részének kivételével. Ágházy egy plafondra fog képeket festeni, míg Kovács az udvari csarnokhoz vezető lépcsőház ablakainak üvezeitbe a zenét jelképező gyermekalakokat s egy nagyobb történelmi festményt készít. Vastagh György már készíti Bachs diadalmenetének színvázlatát. — Fesztivál, a ki jelenleg vázlatok készítése céljából Olaszországban tartózkodik, legközelebb megérkezik.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia március 5-iki ülésén Vámbéry Ármin tartott felolvastat, bemutatva egy nagy művének egyik fejezetét, mely a csuasokról szól.

Vámbéry a török nép ethnologiai és ethnografiai viszonyairól írt munkát és ebből a csuasokról szóló részletet azért olvassa fel, mert e nép nevét nyelvünk és ókori történetünk kutatásában régóta említik tudósaink. Azonban a török-tatár népesség és csoportja épen a legutóbb esik arról, hogy a magyarokkal össze lehetne esztolni. Oly nép ez, mely eredeti házájából, a Fekete-tengertől kiszorítva, a Volga vidékére menekült még akkor, mikor az iszlám nem létezett, s innen van a nagy különbség nyelvében a törököktől, és vallásának sajátossága. Ma nagyobb részüket orosz hitű, egy más részük mohamedán, de egy harmadik rész a régi ósi vallásban él. Földmívelés nép és békes orosz alattvaló. Vámbéry részletesen ismertette szokásaikat, jellemeket, nyelvetek, s az ósi vallást, mely égi és földi istenekben hisz.

A nagy érdekl hallgatott előadás után Gold-zicher Ignác mutatta be a veterán Szabó István dolgozatát a görög Hermes-monákról, illetőleg csak jelezte, hogy miről szól az értekezés, mert sok apró részletből állván, hallás után nehéz felfogni. Szabó a Hermes-monákról szólva, a mythologiai nevetek először is a bibliából magyarázza, s ha ez nem sikerül, a magyar nyelv segítségével fejtegeti. **Az akadémia idei nagygyűlése** május 15-től 20-dikáig fog tartani. Tagokat 18-dikán választanak. Az ünnepi közlés 20-dikán délelőtt lesz a diszteremben. Ipolyi Arnold püspök fog emlékbeszédet mondani gróf Károlyi István elhunyt igazgató-tanács tag fölött. Lehet, hogy Kállay Béni közös pénzügy-miniszter is olvas fel egy történelmi tanulmányt.

A mérnök- és építész-egylet könyvkiadó-vállalatra a közlekedésügyi miniszterium ezer forintot utalványozott, s a támogatást jövőre is megígérte. A vállalat iránt eddig mutakozó érdeklődés után a megindítás biztosítottak látszik. A pártolói díj egy évre 10 frt, mely félévénként is fizethető. Az egylet azt is szóba hozta, hogy különösen a vidéki hatóságok középületeiket a hazai építészeti mellőzések kifizetésére bízzák. A választmány a hatóságokat körlevélben kéri föl, hogy ezután minden egyes esetben pályázatot utján szerezzék be középületeik teretü.

A képművészeti társulat közgyűlése április 8-án lesz. A választmány az évi költségvetést 74,468 frtnyi bevételben és 64,007 frt kiadásban állapította meg. Az igazgató választmány legutóbbi ülésén egy kis ünnepély volt Ipolyi Arnold püspök elnök útnyújtotta Barabás Miklós veterán festésűnknek a közoktatási miniszter megbízásából a vaskorona-rendjelt, melyely ő felsége az ősz művészet kitüntetése, s a választmány tagjai lelkesen megjelnezték.

A földtani társulat e hó 7-én tartott szakülésen négy előadás volt. Először Pethő Gyula titkár néhány czápa-fogat mutatott be, melyeket Lunásek József néptanító küldött a társulatnak ajándékba. A fogak Felső-Esztergály határában (Nógrádmegyében) a harmadkori mediterrán homokban fordulnak elő. Számos apró fagon kívül néhány szép nagy példány van köztük, az őskori czápa (Carcharia megalodon), a mai czápaikkal sokkal nagyobb vízi szörnyeteg maradvékai.

— Majd Inkey Béla mutatta be dr. Primics György kolozsvári egyetemi tanárségdét hivatalos jelentését, a múlt nyáron a fogarasi havasok és szomszédos romániai hegyeségiben végzett földtani felvételeiről. — Ezután Matyasorszky Jakab eszetele a zord, vadregényes Bunesec hegyesopratokat, mely délkeleti Erdélynek legnagyobbiszeri hegytömegét képezi. Végül dr. Staub Mór értekezett azon fósil növényekről, melyeket részben dr. Koch Antal kolozsvári egyetemi t-nél társaságában az 1881. év nyarán Kolozsvár közelében a Fekle-hegyen gyűjtött.

A természettudományi társulat pályázati hirdetésre. A természettudományi társulat ezer frtot oly tudományos munkákat előmozdítására kíván fordítani, melyek országos érdeket chemiai vizsgálatokat, vagy az ország kohászati viszonyainak kutatását és a tudomány jelen állásának megfelelő leírását, avagy e kiemelt feladatok előmozdító szakmunkák irását tűzik ki céljukul. A pályázat nyit, s a tervezetek április hó 30-áig a társulat titkári hivatalába (Budapest, Lipót-város, Eötvös-tér 1.) küldendők. Kivánatik továbbá valamely érdekesebb állapot vagy kisebb állatcsoport boncz, szövét- és életana, fölvilágosító ábrákkal, önálló buvárlatok alapján. — Jutalma a Bugát-alapítványból háromszáz forint. A beküldés határideje 1883. okt. 31-ike. E két kérdésre csupán a természettudományi társulat tagjai pályázhatnak.

A magyar írók segélyegyletének a múlt évben 19,688 frt bevetele volt; kiadása pedig 6994 frttal kevesebb, ugy hogy ennyi szaporította az évről vagonát. Rendes és rendkívüli segélyezésre 10,474 frtot fordított. Összes vagyona 208,054 frt 16 krt tett.

Az egyetemi könyvtár érdekében. Trefort közoktatásügyi miniszter tapasztalván, hogy az egyetemi könyvtárban míg a tudományos szakok művei egyre növekednek, addig az irodalmiakban aránytalan szegénység mutatkozik: intézkedett, hogy e bajon segítve legyen. A baj egyébiránt természetes, mert a könyvek beszerzésére szolgáló dotáció az egyetemi karok tudományi igényei szerint osztatik föl, s a modern irodalomra nem marad. A miniszter külön összeget fog e célra utalványozni, s felhivta az egyetem tanácsát, hogy a beszerzendő művek listástromát terjeszsze elő.

A zürichi magyar egyesület 1882-ik évi működéséről jelentést tett közre Perl Edé titkár. A múlt évben segélyezett az egylet 32 egyént, nagyobb részt iparos-segégeket, rögtömi segély alakjában (3—10 frk) 96 frankkal. Nagyobb segélyt is adott az egyesület, a mennyiben egy megszorult derék iparos társukért kétszer mintegy 250 frk erejéig kezeskedett, mely összeget a másodszeri jóállások az egyesület fizette ki. Az évben nem fordult elő, mint az előbbi éveknél, hogy szegényes sorsu tag állandó havi segélyt húzott volna. Az egylet alapítókéje, mely a magyar földhitelintézetnél van letéve, és évben 100 frkkal szaporodott. Jelenlegi állása 1316 frank.

MI UJSÁG?

A király ezer forintot ajándékozott a laczházi nagy tüzész által károsultak segélyezésére. **Az Arany-szobor bizottsága** március 5-én ülést tartott az akadémia képes termében, gróf Lónyay Menyhért elnöklete alatt. A bizottság a szobor helyének és kivitelei módjának tárgyalása előtt albizottságot fog kiküldeni, mely a kérdésekre

nézve javaslatot készítsen. Mindenekelőtt azonban tudnia kell, mily összeg fog állani rendelkezésére. Fölvívást tesznek tehát közzé, melyben a gyűjtött összegeket, ajánlatokat május 1-ig beküldeni kéri. A magyar földhitelintézethez a szoborra eddigelé körülbelül 33,000 frt érkezett, de a megyék, városok és pénzintézetek által megasztavott s még be nem küldött összegekkel együtt a szoboralap már 40,000 frtra tehető.

Petőfiről a «Koszoru» múlt heti számában több érdekes adat van. Vutkovich Sándor pozsonyi tanár a költő pozsonyi tartózkodásáról mond el néhány apróság, a mit a költő egykori barátjától, a Nagy-Szombatban néhány éve elhunyt Ujházy Györgytől hallott.

Rendes lakása Petőfinek nem volt Pozsonyban, hanem néhány vidám fizetővel a ligeti színekörben halt. «Ezek a színek, meg az oláhsegrányok a legszabadabb emberek Magyarországon», mondá több ízben pajtásainak. Később elhagyta a színházi budikot, s Ujházyval lakott egy szobában a szel-utca és iskola sarkán, most konvent-utca 8. szám, újonan épült, akkor tájban meglehetősen piszkos házban. Igen kedves hely volt a költőnek Pozsonyban a második «Botzenhausen», jelenleg «bimbóház». Gyakran kijárt a hegyekre, az úgynevezett «Gebirgs-park»-ba, főleg azonban az említett «bimbóház»-ra, hol akkor egy kis fenyőerdőske volt, meg aztán csinos széke lánya a fogadósnak. Pozsonyi verseit majd mind e kedves pihenő helyén írta. Sajátsága volt Petőfinek, hogy költeményeit nem engedte a kéziratból olvasni. S ha egy-egy versével elkészült, az asztalra ütött s ezt mondta: «punctum!» Pozsonyi barátai állítása szerint nagyon-mértékletesen élt s a bormámort csak hírből ismerte.

A Petőfi névre vonatkozólag is ad felvilágosítást Pásztor Ferencz Szolnokról. Petőfi István közölte volt Pásztorral saját keresztlevélét, melynek «jegyzet» rovatarában ez áll: «N. B. Ezen család később Petőfi nevet vett fel. Bizonyítom Nagy Sámuel s. k. lelkész. Ennek a Nagy Sámuelnek a fia, Nagy Károly volt az, ki 1848-ban Petőfit a filozófiai választókerületben etetéssel és itatással megbukattata. E szerint tekintettel a szabadszállási evang. egyház anyakönyvének hitelségére, tény az, hogy a Petrovics család — természetesen a költő után — Petőfi nevet vett föl, azt pedig Petőfi Istvántól magától tudom, hogy «később már az atyja is a Petőfi nevet viselte». — Ama nővérnek a fia, kiről Petőfi István a Pásztorhoz íntézet levélben említést tesz, ma is él; Baranyai Sándornak hívják és szanki jegyző. Baranyai tehát elsőúgy unokatestvér a nagy költővel és Istvánnal. Anyai ágon ő, apai ágról pedig Petőfi Károly (ki Petőfi Istvánnak hagyományosa is) a legközelebbi rokonok, kik még életben vannak a nagy költő családjából.»

* Gróf Andrássy Gyuláról azt írják, hogy e hó 3-án sok üdvözletet kapott 60-ik születés napjára. Némelyik lap kétsége vonja, hogy gr. Andrássy már 60 éves lenne. Egyszer már fölemlítték a lapok azt is, hogy gr. Andrássy maga sem tudja biztosan születése helyét és idejét, s akkor lapunk egy barátja beküldötte hozzánk a kassai római kath. egyház anyakönyvi kivonatát, a mely szerint: «Gróf Andrássy Gyula született 1823. március 3-án Kassán. Megkeresztelték március 7-én.»

Egy híres tudós síremléke. A mathematikai tudományok terén a külföld előtt is nagy tekintélyű Bolyai Farkasnak, kinek műveit most rendszerű sajtó alá a tud. akadémia, emlékkövet állítanak Maros-Vásárhelyen. Eddig 400 frt gyűlt össze.

Deesen állandó színházat terveznek, a társulat a helygyminiszter által helybenhagyott alapszabályokkal meg is alakult b. Bánffy Dezso főispán elnöklete alatt. Május elsejével aláírás végett kibocsátának legalább 200 vagy legfőlebb 500 darab ötven forintos részvényt, melyek 1 forintos havi részletekben is törlesztethetők s melyek rögtöni kifizetés mellett 45 frt kedvezmény ár mellett kaphatók. Még 50 kros sorsjegyeket is adnak ki 800 nyereménytárggya. A legnagyobb nyeremény 2000 frt értékű. Péterfi Zsigmond szamosvölgyi vasuti üzleti igazgató, mint mérnök, díjtalanul készíté el a színház-épület tervét. Közmművelődésünk ezen új intézménye iránt a környékben nagy a lelkesedés, mindenki meg van győződve, hogy a színház a magyarosodás érdekében missziót van hivatva teljesíteni.

Női háziipar kiállítás nyílt meg Kolozsvárt. A kolozsvári nőegylet rendezte, s az erdélyrezi női munkák nagy és tanulságos látárait gyűjtötte össze. A himzések és szövetek különösen igen gazdagon és változatosan képviselvék. Az ipar és kereskedelmi

miniszter megbízásából Schmierer Gyula miniszteri tanácsos utazott le Kolozsvárra az értékes minták kiválasztása végett.

A kiállított tárgyak száma közel ötezer. Legelőször a szöttekek tűnnek föl, kendők, asztalmenetek, ágyneműek, melyekben több fűri nő és a szászok készítményei igen kiválnak, valamint a Binder Lajos ipari felügyelő által beküldött régi házi szövés. — A jelenkori himzések gyönyörű tárgyak, melyek az erdélyrezi előkelő világ nőtagjainak ügyességét hirdetik. A beszerzeze vidéki házi munkák nagyobb részben özv. Zsombori Jánosné küldeménye. Három sátorban imitációk vannak elhelyezve, mi között hasonlag igen sok szép darab fordul elő. A régiség egyik legfigyelemreméltóbb osztálya a kiállításnak. Pompás régi himzések, varrások és szövészek, fényes bizonyítványai a régi magyar textil iparnak. Ott van: Szacsavay Sándornéól Apafi Mihály inge 1680-ból; gr. Bethlen Bélától aranylány kivarrt egész menyasszonyi öltözék; gr. Lázár Jenőtol; egy kivarrt díszkabát. Vannak még igen érdekes darabok: gróf Lázár Jenőtolé, Elekes Györgytől, gr. Teleki Gézáról, gr. Beldi Ferenczről, stb. Egy mellékteremben vannak a szövészeti tanodák, női ipariskolák cikkei. Figyelemreméltó a bethleni, szt.-györgyi, deési, de különösen a még egészen fiatal gyalui szövészeti tanműhelyből valók. Mindezek fölülmúlja azonban a kolozsvári nőipariskola kiállítása. A még fiatal iskolában nagy súlyt fektetnek a rajzra; ebben a sikidíztésre, geometriai alakokra, a kézbiztonság elsajátítására, hasonlag a szintanra és színharmozásra. A kiállításban be van mutatva a gazdag gépisminta gyűjtemény; hasonlag a magyar, francia, orosz és ógermán mintázat; valamint a taneszközök közül: a mángorló, fecsarogép, téglázórész és csipkemozó, melyen megtanulják a csipke mosását, mi nálunk egészen új dolog. A Weigl Véra igazgatónő közfegyelmét ébresztett kézi munkái, mint az iskola végeztája, külön asztalon vannak kiállítva. Mint látható, az érdekes kiállítás régiségekre, imitációkra és modern dolgozatokra osztható. Erdélyrezi női munkaiiparunk igen szépen van benne képviselve s a különböző vidékek népviseletéről is tiszta fogalmat alkothat magának mindenki. A nőegylet mindenestere nagy elismerést érdemel a farszót rendezésért, melyely nemcsak egyleti, hanem magasabb szempontból vett nemzeti ipari célokot is ér el.

Az amerikai unitáriusok adományai magyar hitfeleiknek. Kovács János tanár, ki az erdélyi unitárius egyház küldetésében az unitáriusok amerikai kongresszusán járt, visszautaztatván Budapestre érkezett. Amerikában egyházi célokra 10,000 forintot gyűjtött.

Brehm Alfréd felolvasásai. A jeles német természetűdős, ki oly vonzó tudja a természettudományokat és utazásokat népszerűsíteni felolvasásokban, ismét köztünk időz es e héten két felolvasást tartott nagy közönség előtt a redut kisebb terében.

Az első felolvasásban, e hó 6-án, Szbériáról szólt, legelőször is azt a tévedést oszlata el, mintha Sziberia valami kietlen hósiatag volna, vagy általában kopár birodalom. Ellenkezőleg, erdő borítja, s természetű szépségeit azért nem méltányolják, mert az utazás farszót. Az erdők benseje ismeretlen, csak szelét szokták az emberek látogatni. A be-szülöttek sem hatolnak mélyebbre néhány ezer kilométernél, mert az erdők borzasztó némasága igen lehangolja az utazót. Eő állapot nem igen található benne, de annál több erdőiséget. Ezt vagy villámvész vagy emberi gondatlanság okozza. 1875-ben hat-százezer hektár égett le, a pernye tizenöt kilométerre is hullott, éjjel az ég vörvörös, nappal meg füstfelleges volt. Így éges azonban csak a fak életét öli el, a szenvedett törzsek épen maradnak s csak lassan dölnék össze.

Ily körülmények közt nem lehet csodálni, ha az erdőknek nem igen látogatottak. Az utas elpusztulhat, mire élmi mi szert talál bennök. Olyan vadászatokról, mint a minők Afrikában vagy Amerikában vannak, itt szó sincs. Tavasz elején sok fajd van, de már két hét múlva liába jönnek az erdőbe, a vadnak nyoma sincs és vadász-számánnyról szó sem lehet. Pedig van vad ott, csak hogy az erdőség oly nagy, hogy a vad eloszik benne. A gazdaságilag művelt helyeken nem is lehet panaszkodni a vad hiány miatt. Nyul, óz, szarvas, farkas, medve és szarvas állat itt bőven fordul elő. Csak az erdőben keres a vadász hiába vadát. Ennek oka az oktan vadpusztításban rejlik. A benzilöttek nagy mérvben üldözék a vadakat. Ez válságos vándorlásit idéz elő, az állatok igekeznék menekülni a csapdák és a benzilöttek fegyverei elől az erdő mélyébe. A szibériai orrvadászok az európai felháborítanak kegyetlen eljárásukkal. Leginkább csapdával szeretik pusztítani a vadakat. A csapdák készítésében igen leleményesek, s annak minden fajtaját ismerik és alkalmazkazzák. A vadászat szenvedélyt és gyönyört az ilyen vadászatok nem igen ismerik. Csak a fajokra szoktak nagyobb gonddal vadászni, de ezt is leább lövik le. Még pedig igen különös módon. Agyagból fajdaluk bábót készítenek s ezt fára helyezik s a fajdok a fa

felé repülnek vélt társukhoz. A szibériai előtt a nyulnak kevés becsé van. Nem is igen veszi figyelembe. Az óz és a szarvas az ő legkedveltebb vadjuk a négy lábú állatok közt. De ha ily mőd nélkül pusztítják a szegény állatokat, akkor azoknak Szibériában igen meg vannak számlálva napjaik. A szibériai ugyanis akkor pusztítja a szarvasat, ha agancsa fejlődni kezd, mert a fejletlen agancs Kihánában igen keresett gyógyszer. Pedig ilyenkor van a vadnak legtöbb nyugalomra szüksége. Hogy mennyire megy a szibériai lesi puszká kapzsisága, mutatja az is, hogy néha ott hagyja a helyszínén a szarvas húsát és bőrt, csak agancsától fosztja meg. A farkast jámbor állatnak tartják, mert az embert szerintük nem ildózi, csak a házi állatokban tesz kárt. A tigris nem nagyon gyakori, mindössze is csak négyet láttak a partvidéki erdősegekben. Téli mulatságul a menyét-és mókus-vadászat szolgál, melyet igen nagy kedvel izek. Brehm számos vadászkalánddal és adomával fuszerte előadását.

A második előadás is, e hó 8-án nagy közönség hallgatta. Brehm ezuttal az *előls állatok vándorlását* fejtgette, az állatvilágból vett élénk rajzokkal.

Az emlősök vándorlása szintegy, mint a madarak költőzkodése, bizonyos meghatározott időközökben s nagyrészt a természetű szükség hatása alatt történik, melyek között nem foglal el utolsó helyet a faji szaporodás ösztöne, mely különösen a vízi emlősök vándorlásának egy szólnva egyetlen indoka. Különben az emlősök vándorlásait eddig még felette ritkán ismertették és egészen meg talán sohasem állították egybe. Az emlősök vándorlásai: ép ugy mint a madaraké a nagy magasan és a tenger felett, a közvetlen megfigyelés körén kívül esnek, de mind a kettő egyenlő mértékben megérdemli a leggondosabb tanulmányozást. Látsszál az emlősök vándorlása nélkülözök az ingert, a mely a madarak költőzéseit előlittünk vonzóvá teszi, pedig ott is felette sok sajátos és vonzó jellemeser bukkannak. A sok példa közül följötte érdekesen írta le Brehm a fókák vándorlását. Ezek a szelid állatok szinte utra kelnek; elől a híemek, melyek kiválasztanak egy csendes kis szigetet, s miután ók elfoglalták helyőket, szépen sorrendbe jönnek a fókák hölgye s kiki a mennyit tud, elősábit, a mi sokszor véres párviadolokra szolgált okot, a boldog választót és a mellözött között, ép ugy mintha csak föltitk tanultak volna. Brehmet előlása végén hosszú tapsal tüntette ki a közönség.

Munkácsy Mihály ezer frankot küldött Párisból, felét Arany szobrára, felét a beköltözök bukovinai magyarok részére.

Hirlapírók párbaja. Beksics Gusztávnak Kemény Zsigmondról írt tanulmánya es kritikát vont maga után a «Pesti Napló» részéről, mint a mely Török János, a «Pesti Napló» volt szerkesztője jellemzését az igazságotól eltérőnek álltta, annak egyes pontjait az elhunyt emléket «meggyalázó rágalomnak» nyilvánította ki. E kifejezés miatt Beksics március 5-én két segéd által fegyveres elégtételt kért Urváry Lajostól, a «Pesti Napló» szerkesztőtől, s a párviadal másnap reggelre tüzetet ki. Azonban időközben, március 5-én este, a hirlapírói egyesület igazgatósága, a melynek mind Beksics, mind Urváry tagja, tárgyalás alá vévén a fölmerült ügyet, a következő határozatot hozta: «Beksics Gusztáv ur Kemény Zsigmondról írott művében politiko-historiai tanulmányt írván, az általa feltalált adatokra volt utalva s Török János elhunyt publicista egyéniségének és politikai szerének negítésében tévedhett. A hirlapírók egyesületének igazgató választmánya meggyőződött arról, hogy Beksics Gusztáv ur jöhíszemelék járt el, ennek következtében Urváry Lajos ur a «Pesti Napló» március 5-iki reggeli számában megjelent kritikájának amaz állítását, mintha Beksics ur Török János emléket művében «meggyalázó rágalommal» illette volna, helytelennek nyilvánítja.» — Beksics e határozattal megelégedvén, a kihívást visszavonta. Urváry Lajos kijelenté, hogy kilép a hirlapírói egyesület kötelékéből. A polemia Urváry és Beksics nyilatkozataiban folytatást nyert s következménye Beksics és Urváry közt pisztolypárbaj lett, a melyben — szerencsére — egyik fél golyója sem talált. A segédek: Hentaller Lajos, Visi Imre, Verbovay Gyula és Szalay Imre nyilatkozta, mely szerint a Beksics Gusztáv és Urváry Lajos urak között fölmerült bicsületleli ügy előlittök lovagias uton elintéztetett, másnap, március 8-án tetetett közzé a lapokban.

A «Jogtudományi Közlöny» március 9-iki (10-ik) száma következő tartalommal jelent meg: Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének a dolog jogot tárgyazo részére. Dr. Haller Király kolozsvári egyetemi tanártól. — Vizsgálat a bíróság és szabaddábrahelyezés a bányáid eljárás tervezetében. Dr. Stiller Mór budapesti ügyvéd. — Külföldi jogel: Olasz igazságszolgá törvényhozás 1880—1882. Dr. Dell'Adami Rezi budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: A felebbvitel korlátozásáról.

Dr. Huszár Kálmán budapesti ügyvéd. — Az 1878 évi V. tcz. 382. §-a. Abolozon Ferencz kassai törvény-széki aljegyzőtől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közönyből.

Előfizetési felhívás

a «Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok» 1883 Ápril-juniusi folyamára.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése márciusuk meg végével lejárt, fölkerjük az előfizetés mielőbbi megjújtására, nehogy a lap küldésében fennakadás álljon be.

Előfizetési feltételeink április 1-től június végeig, azaz három hóra:

A Vasárnapi Ujság	2 frt — kr.
A Vasárnapi Ujság a «Világhírlök»-val együtt	2 * 50 *
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok	3 * —
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok a «Világhírlök»-val együtt.	3 * 50 *

T. előfizetőinket fölkerjük, hogy sziveskedjenek az előfizetés megjújtásánál, vagy a «Világhírlök» megrendelésénél «szomszédjukból» egy példányt a posta utalványra ragasztva beküldni, s minden reklámajóztól és egyéb a széküldésre vonatkozök közleményektől a kiadó-hivatalhoz küldeni.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz. a.)

HALÁLOZÁSOK.

HOLLÓSY KÁROLY, a siklósi kerület függetlenség-párti képviselője, a vérteszaljai ref. egyházmegye tanácsbírája, meghalt e hó első napján, 39 éves korában, a felhértmejei Baracsán. Temetése nagy részvét mellett ment végre; az országgyűlés több tagja is leutazott s Halász Géza tartott beszédet koporsójánál a párt nevében.

BOHUS JÁNOS, Arad megye volt főispánja és egyik nagybirtokosa, 82 éves korában elhunyt Budapesten, honnan a világoosi családi sírboliba szállították.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: Dr. BAINTEK FERENCZ, Nógrádmegyének 1839. óta tisztű főorvosa, s egyik becsült fia, 78 éves korában, Balassa Gyarmaton. — VECSEY IMRE, debreczeni építész, kinek tervei szerint vagy vezetése alatt épült a város leglőbb középülete, a színház, gázgyár, czukorgyár, gőzmalom stb., 68 éves korában. — GÖBZ ISTVÁN, a hódmező-vásárhelyi ref. főgymnázium philologiai tanára, a protestáns tanügy egyik derék tagja, 42 éves korában. — TRNOK GYÖRGY, a berlini magyar egylet elnöke, miskolci születésű iparos, ki régen lakott külföldön, de sohasem szünt meg egész lelkéből magyar lenni, s a berlini magyarság köz-becsülésre vette körül, 65 éves korában. — JENEY JÓZSEF, püspöki uradalmi mérnök, egykor Szeged városának mérnöke, 68 éves korában, Nagy-Várudon. — BOSZE IMRE, Győr egyik derék polgára, ki vagonának nagyobb részét (22—25,000 frt) a győri színpártoló egyesületnek hagyta. — ABAFFY LIPÓT, evang. lelkész, 56 éves korában, Tót-Aradra. — ZSÁK FERENCZ, budapesti kéményseprőmester, Zsák Hugó kir. főmérnök és a közlekedésügyi miniszterium jeles szakfőfiának édes atyja, 80 éves korában, Budapesten. — ID. VILASZALY FERENCZ, nyug. gazdatiszt, 78 éves korában, Győrött. — BELICZAY FERENCZ, fiatal gyógyszerész, a bihar megyei Derecskén. — GYENES ISTVÁN, 68 éves korában, Szegeden; ugyanott PÁAL ALBERT, 37 éves korában. — UGRON TIBOR, Ugron Gábor országgyűlési képviselő őt éves fiacskájá. — TOPERCZER JÁNOS, a budapesti ügyvédek egyik legismertebbje, a fővárosi képviselő tevékeny tagja, ki a városi ügyekben, a politikai életben, a választásokban mindig élénk részt vett, 59 éves korában.

ÖZV. FARKAS FERENCZNÉ szül. Pozsonyi Irén, 60 éves korában, Mohácsón. — GIDÓFALVI ALBERTNÉ, a voit országgyűlési képviselő neje, egy romániai előkelő család tagja, Bukarestben. — SZÖCS IMRENÉ szül. Szikszai Teréz, az új-bélderindi ref. lelkész 62 éves nejét mely részvét közt temették el, s a temetésben b. Simonyi Lajos volt miniszter is megjelent. — JANCsó GYULÁNÉ szül. Riski Mariaka, Nagy-Szalontán. — LEVATICH KÁLMÁNÉ, a kir. aljárásbíró fiatal neje, Pápán. — RIVESZY JÁNOSNÉ szül. Amán Jozefa, 45 éves korában, Szegzárdon. — STANCOA GYULÁNÉ szül. Bauer Karolina, a temesvári realkolai tanár neje. — ZAVODSKY JOZSEF, kisdödövészeti, Kis-Kun-Halason, ki kilencz évig hű kitarással szolgált a kisdövedvelés ügyének, 35 éves korában.

